

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Socialt arbete

Social work

”Spindeln i nätet”

- en kvalitativ studie om skolkuratorns arbetssituation och psykosociala arbete med barn och unga

Emma Haunss

Nathalie Lundström

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. Campus Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.
Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.
Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för psykologi och socialt arbete

Examinator: Majen Espvall, majen.espvall@miun.se

Handledare: Sofie G. Karlsson, sofie.karlsson@miun.se

Författare: Emma Haunss, emha1605@student.miun.se

Författare: Nathalie Lundström, nalu1600@student.miun.se

Utbildningsprogram: Socionomprogrammet, 210 hp

Huvudområde: Socialt arbete

Termin, år: VT, 2019

Sammanfattning

Psykisk ohälsa bland barn och unga är ett problem som ökat med 100 procent de senaste tio åren. Barn och unga som är i behov av stöd söker sig ofta till skolkuratorn som finns tillgänglig på skolan där eleverna spenderar en stor del av sin tid. Inom socialt arbete är det av stor relevans att uppmärksamma skolkuratorers arbetssituation i syfte att skapa större förståelse för professionens förutsättningar att stödja barn och unga som lider av psykisk ohälsa. Denna studie har i syfte att undersöka hur professionen skolkuratorer upplever sin arbetssituation och position i skolan. Kopplat till skolkuratorns arbetssituation vill vi undersöka förutsättningarna för att bedriva psykosocialt arbete med barn och unga i skolmiljön. I studien har kvalitativa semistrukturerade intervjuer genomförts med fem skolkuratorer som arbetar på grundskola årskurs 6-9 och gymnasieskola i en mindre stad i Sverige. Resultatet visade att skolkuratorer har en betydelsefull men krävande arbetssituation där hög arbetsbelastning och arbetsrelaterad stress förekommer frekvent. Skolkuratorerna som socionomer upplever sig ha en stabil position på skolan där de lägger stor vikt vid välfungerande samverkan och goda relationer till övriga professioner. I resultatet framgick även att skolkuratorer har goda möjligheter till att stödja barn och unga men att de önskar mer tid och fler resurser att lägga på det psykosociala arbetet med eleverna.

Nyckelord: Skolkurator, arbetssituation, barn och unga, psykisk ohälsa, psykosocialt arbete, samverkan.

Förord

Vi vill börja med att tacka samtliga skolkuratorer som genom sin medverkan gjort denna studie möjlig. Tack för att ni tog er tid att träffa oss och för att ni bidrog med era egna upplevelser och erfarenheter till vår studie. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Sofie G. Karlsson som under hela genomförandet av uppsatsen bidragit med konstruktiv kritik och stort engagemang. Tack!

Östersund, maj 2019

Emma Haunss och Nathalie Lundström

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund och problemformulering	1
1.2 Syfte	3
1.3 Frågeställningar	3
2. Forskningsområde och kunskapsläge.....	3
2.1 Skolkuratorns arbetssituation	3
2.2 Skolkuratoren i samverkan.....	4
2.3 Skolkuratorns arbete med barn och unga	6
3. Teoretiska utgångspunkter.....	8
3.1 Användandet av teorierna.....	8
3.2 Professionsteori	8
3.3 KASAM	10
3.3.1 Krav-kontroll-stöd modellen	11
4. Metod.....	11
4.1 Forskningsdesign.....	12
4.2 Hermeneutiskt perspektiv.....	12
4.3 Kvalitativ intervju	13
4.4 Förförståelse	13
4.5 Urval av forskningspersoner	14
4.6 Urval av litteratur	15
4.7 Tillvägagångssätt vid de kvalitativa intervjuerna.....	15
4.8 Metod för analys av empiriskt material.....	16
4.9 Kvalitetsaspekter	17
4.10 Arbetsfördelning.....	18
4.11 Etiska överväganden	18
5. Resultat.....	19
5.1 Presentation av studiedeltagarna	19
5.2 Skolkuratorns upplevelser av sin arbetssituation	20
5.3 Skolkuratorns upplevelser av arbetsrelaterad stress.....	23
5.4 Skolkuratoren i samverkan.....	26
5.5 Skolkuratorns psykosociala arbete med barn och unga	29
5.6 Resultatdiskussion.....	31
6. Avslutande diskussion.....	34
6.1 Relevans för socialt arbete	34
6.2 Metoddiskussion.....	34
6.3 Förslag till vidare forskning	35
Referenser	37
Bilaga 1	40
Bilaga 2	41

1. Inledning

1.1 Bakgrund och problemformulering

Psykosociala problem och psykisk ohälsa blir allt vanligare bland målgruppen barn och unga. Socialstyrelsen anger att psykisk ohälsa inom gruppen barn och unga har ökat med 100 procent de senaste tio åren. Detta är alarmerande siffror. I Sverige handlar det totalt om 190 000 barn och unga som lider av någon form av psykisk ohälsa (Socialstyrelsen, 2017). Cirka 25 procent av barn och unga i åldern 5-18 år har erfårit någon form av psykisk ohälsa (Swick & Powers, 2018). Psykisk ohälsa bidrar vidare till att ett stort antal barn och unga är i behov av stöd. Barn och unga spenderar en stor del av sin vardag i skolan där det kan erbjudas olika slags stöd, bland annat från en skolkurator. I skolan har skolkuratoren i uppgift att bistå med psykosociala insatser samt arbeta hälsofrämjande och förebyggande för att eleverna ska nå utbildningens mål, något som slås fast i Skollagen 2 kap. 25 § (SFS 2010:800). Det är av stor relevans att inte glömma det faktum att skolkuratoren spelar en viktig roll i det förebyggande arbetet och för att elever ska få rätt stöd vid psykisk ohälsa. Det handlar således om att det ska finnas tillräckligt med resurser för att alla barn och unga ska få rätt stöd (DeKruyf, Auger & Trice-Black, 2013).

Att den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga är ett stort problem idag. En konsekvens utav att den psykiska ohälsan hos målgruppen ökar är att skolkuratorerna möter allt fler elever på skolan som är i akut behov av stöd. Detta bidrar till hög arbetsbelastning vilket i sin tur bidrar till stress och en problematisk arbetssituation för skolkuratorerna. Med en sådan arbetssituation försvåras det viktiga arbetet med att stödja eleverna. Detta är ett problem som föranleder behovet av en undersökning av skolkuratorers arbetssituation och psykosociala arbete med barn och unga. Att undersöka skolkuratorernas arbetssituation och roll i det sociala arbetet kan bidra till bättre arbetsförhållanden för skolkuratorer som i sin tur ges möjlighet att stödja fler barn och unga med psykisk ohälsa.

Akademikerförbundet SSR har genomfört en undersökning bland skolkuratorer där cirka 60 procent av de medverkande skolkuratorerna (över 630 skolkuratorer medverkade i undersökningen) uppger att de ansvarar för över 500 elever var. Inom Akademikerförbundet SSR finns ett mål om att varje skolkurator bör ha ansvar över cirka 300 elever var, vilket innebär att elevantalet på över 500 elever är för högt. Undersökningen visar att Sveriges skolkuratorer upplever press, en ökad arbetsbelastning samt att professionen upplever att det

är problematiskt att räcka till. Över 90 procent av de medverkande skolkuratorerna menar att det förebyggande arbetet får stå undan för akuta arbetsuppgifter (Akademikerförbundet SSR, 2016).

I en undersökning som Akademikerförbundet SSR genomfört presenteras att en andel på cirka 70 procent av undersökningens medverkande skolkuratorer upplever stress, hög arbetsbelastning samt ensamhet inom yrket. Detta är ett problem inom det sociala arbetet, att en grupp inom professionen har en arbetssituation som påverkas i negativ bemärkelse av hög arbetsbelastning. Att undersöka skolkuratorers arbetssituation är inom ramen för socialt arbete relevant i syfte att skapa större förståelse för arbetssituationen. Detta är av relevans i syfte att skapa förutsättningar för ett gott socialt arbete för de barn och unga som är i behov av skolkuratorernas stöd (Karlsson, 2013).

Många välfärdsprofessioner kan anses vara organisationsberoende, något som även gäller socionomer inkluderat skolkuratorer. Skolkuratorns yrkesroll formas således inte enbart av utbildning och yrkeskompetens utan även av den organisation som skolkuratoren arbetar i och det uppdrag skolkuratoren har (Isaksson, 2016). Skolkuratorer är socionomer som befinner sig på pedagogernas arena. Detta innebär att skolkuratorer arbetar i ett system där deras förhållningssätt och synsätt kan skilja sig från övriga professioner på skolan, till exempel genom att det finns olika synsätt på hur elevärenden ska hanteras. Vad får göras, vad får inte göras och vad är bäst för varje enskild elev? I dessa frågor förekommer meningsskiljaktigheter mellan skolkuratorerna, pedagogerna och andra professioner på skolan (D-Wester, 2005).

Rolldefinitionen av skolkuratorsyrket kan medföra en utmaning för skolkuratoren gällande vad skolkuratoren får göra respektive inte får göra. En diffus arbetsbeskrivning är således en bidragande faktor till arbetsrelaterad stress, så även resursbristen i skolan. I och med resursbrist kan skolkuratorer inte heller få något stöd i sina arbetsuppgifter (Falls & Nichter, 2007). Skolkuratorer har en bitvis stressig men betydelsefull arbetssituation. Samtidigt som stora omorganisationer och nedskärningar genomförs ska skolkuratorerna hjälpa ett stort antal elever i behov av stöd. Trots dessa svårigheter finns en positiv inställning där majoriteten av skolkuratorer ter sig känna stort engagemang och intresse inför arbetet (Ekstrand, 2001).

Avslutningsvis är det av stor relevans inom socialt arbete att uppmärksamma skolkuratorers arbetssituation, i syfte att skapa större förståelse för professionens möjligheter att stödja barn och unga som lider av psykisk ohälsa. Kuratorer spelar en viktig roll i samhället där skolkuratorer som regelbundet möter barn och unga har möjlighet att stödja målgruppen genom sitt huvuduppdrag; att arbeta kurativt för barn och unga i behov av stöd. Faktorer som hög arbetsbelastning och arbetsrelaterad stress bidrar i sin tur till sämre möjligheter för skolkuratorer att hinna stödja alla de barn och unga som är i behov av stöd för sitt mående vilket motiverar relevansen för denna undersökning.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka hur skolkuratorer upplever sin arbetssituation och position inom skolan kopplat till deras uppdrag och förutsättningar att genom sitt arbete bedriva psykosocialt arbete med barn och unga.

1.3 Frågeställningar

1. Hur upplever skolkuratoren sin arbetssituation?
2. I vilken utsträckning upplever skolkuratoren arbetsrelaterad stress?
3. Hur upplever skolkuratoren sin position som socionom i samverkan med övriga professioner på skolan?
4. I vilken utsträckning upplever skolkuratoren att de kan bedriva psykosocialt arbete med barn och unga?

2. Forskningsområde och kunskapsläge

2.1 Skolkuratorns arbetssituation

Skolkuratorsyrket är en profession som existerat inom elevhälsan sedan 1940-talet men som under 2000-talet har förstärkts ytterligare. Professionens konsolidering kan bland annat förenas med den nya skollagen som förtydligar elevers rätt till skolkuratorer. I Skollagen (SFS 2010:800) framgår det tydligt att elevhälsan ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande samt att de har i uppgift att inkludera psykosociala insatser i sitt arbete där det för dessa insatser ska finnas tillgång till kurator (Isaksson & Larsson, 2012).

Skolkuratoren beskrivs som "Skolans psykosociala expert" och den som har relevant utbildning för att kunna uppmärksamma elevernas hela kontext (Akademikerförbundet SRR,

2019). En vanlig föreställning gällande vad en skolkurator egentligen gör är att skolkuratoren har samtal med enskilda elever. Att arbeta som skolkurator innebär dock mycket mer än så. Det är ett omfattande uppdrag som sker på individ-, grupp- och organisationsnivå med såväl direkt arbete som indirekt förebyggande arbete. Skolkuratoren besitter således en stödfunktion gentemot eleverna på skolan där vanliga arbetsuppgifter är flerpårtssamtal, stöd- och behandlingssamtal, grupparbeten, organisatoriskt arbete, handledning av pedagoger, samverkan mellan skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri etc. Detta förstärker det faktum att det är ett omfattande arbete som professionen utför (D-Wester, 2005).

I takt med att psykisk ohälsa växer bland unga har skolkuratorer i uppgift att bistå med insatser mot den psykiska ohälsan på ett individuellt plan gentemot enskilda elever. Detta i kombination med att få resurser ansvarar för ett större elevantal skapar arbetsrelaterad stress inom professionen (Ekstrand, 2001; Karlsson, 2013). Akademikerförbundet SSR:s undersökning gällande skolkuratorers arbetssituation som Skolvärlden (2016) uppmärksammade, visade resultat som vittnar om ett högt elevantal på ett lågt antal skolkuratorer. Detta gav resultat som visade att press, ökad arbetsbelastning samt en profession som upplever det som problematiskt att räkna till på sin arbetsplats. Skolkuratorerna känner ofta att de inte hinner utföra de arbetsuppgifter de är ämnade att utföra. Att uppleva stress, hög arbetsbelastning och ensamhet i sin yrkesroll är vanligt förekommande inom professionen, närmare bestämt något som cirka 70 procent av landets skolkuratorer upplever (Karlsson, 2013).

Rayle (2006) har studerat skolkuratorer och deras arbetsrelaterade stress samt jobbtillfredsställelse kopplat till yrket. Rayle presenterar två faktorer gällande arbetsrelaterad stress som är möjliga att studera bland skolkuratorer på deras arbetsplatser. Dessa faktorer kan bidra till ytterligare förståelse för skolkuratorernas arbetssituation. För det första går det att studera arbetsrelaterad stress bland professionen. Den arbetsrelaterade stressen innefattar psykisk-, fysisk-, mental- och känslomässig stress. För det andra går det att studera hur stor tillfredsställelsen är med arbetet. Hög tillfredsställelse på arbetsplatsen kan i sin tur leda till en lägre stressnivå för skolkuratorerna. Författaren menar även att effektiviteten på arbetet samt känslan av att vara behövd och att faktiskt kunna stödja människor genom sitt arbete har stor betydelse för hur hög tillfredsställelsen är för skolkuratorerna.

2.2 Skolkuratoren i samverkan

Skolkuratorer arbetar enskilt på en stor arbetsplats men ändå i samverkan med andra professioner. Skolkuratoren ingår i ett elevvårdsteam tillsammans med skolsköterska, skolpsykolog, rektor och/eller bitr. rektor, studie- och yrkesvägledare samt specialpedagog. Dock kan detta skilja sig från skola till skola. Till detta tillkommer även nära samarbete med pedagoger och vårdnadshavare samt att kontakt med socialtjänst och andra myndigheter kan förekomma. Att vara kurator på en skola innebär att arbeta på pedagogernas arena och att vara i ett system där pedagogerna kan ha ett annat synsätt, förhållningssätt och arbetssätt i jämförelse med skolkuratoren. Pedagogernas synsätt kan handla om vad som är lämpligt att säga, vad som är bäst för eleven och om vad skolkuratoren borde göra i olika elevärenden. Det handlar ofta om att skolkuratoren får en beställning på en insats av till exempel en pedagog, där en problemformulering redan gjorts utifrån pedagogens synvinkel. Det kan då lätt bli missförstånd och pedagogens synvinkel kan vara fel gentemot skolkuratorns. Det gäller därför som skolkurator att undersöka om problemformuleringen stämmer för eleven eller om det behövs andra insatser. När en skolkurator börjar ifrågasätta en beställning kan pedagogen ge motstånd, men skolkuratorns arbetsuppgifter handlar om att sätta eleven i fokus. Men pedagogernas perspektiv får inte heller helt glömmas bort för det som måste tas med i beaktning är bland annat inlärningsförmåga och studieresultat etc. Det handlar inte bara om att det är skolkuratoren som ska sätta in insatser utan oftast krävs det att flera insatser sätts in samtidigt, både pedagogers insatser och föräldrars insatser. Skolkuratorns uppgift är att uppmärksamma elevens hela kontext där både skol-, hem- och social situation uppmärksammas (D-Wester, 2005).

Att det arbetar ett flertal professioner på en skola kan leda till rollkonflikter mellan de olika professionerna. Detta handlar om hur skolkuratoren ska utföra sitt arbete respektive hur andra professioner ska utföra sina arbetsuppgifter. I skolan är målet att få fram goda resultat som exempelvis hög närvaro och bra studieresultat. Strävan efter goda resultat kan kopplas till hur effektiviteten är på skolan. Hög effektivitet inkluderar således inte rollkonflikter mellan professioner, utbrändhet eller hög omsättning av personal (Culbreth, Scarborough, Banks-Johnson & Solomon, 2005).

Att känna uppskattning och förståelse för sin arbetsinsats är en bidragande orsak till hur skolkuratoren mår på sitt arbete. Skolkuratorns roll är viktig på skolan och skolkuratoren behövs för eleverna. Ibland uppstår dock en kollision mellan pedagoger och skolkuratoren vilket kan handla om skilda åsikter. Förståelsen för skolkuratorns arbetsuppgifter är någorlunda goda

men det kan förekomma bristfälliga kunskaper från pedagogerna vid olika tillfällen. Skolkuratoren kan i elevvårdsteamet få förståelse och stöttning i sina beslut. Uppstår hierarkier i skolans värld kan det vara en bidragande faktor till dålig struktur bland samverkande professioner (Ekstrand, 2001).

Vidare kan det vara av relevans att nämna samverkan mellan rektorer och skolkuratorer då rektorer på skolan besitter rollen som beslutsfattare. I en större organisation är det av vikt att rektorerna bygger upp en ledarroll men även att rektorn inkluderas som en del i arbetsgruppen vilket stärker relationerna mellan samtliga professioner på arbetsplatsen. Det kan vara relevant att ta i beaktning att skolan är en social organisation som bygger på relationer och tillit. Här är det viktigt att även skolkuratorer inkluderas som en del i teamet så att inte enbart rektorerna lägger sitt fokus på pedagogerna. Skolkuratorerna måste få möjlighet att göra sin röst hörd inom organisationen (Odegard-Koester & Watkins, 2016). Att samtliga inom en organisation arbetar för ökad kvalitet på relationer och tillit samt bättre samverkan kan ses som positivt för organisation. Att upprätthålla relationer kan bidra till en mer effektiv arbetsmiljö som anses tillfredsställande att arbeta i. Ytterligare en viktig faktor som berör samverkan är huruvida skolkuratorns arbetstillfredsställelse kan kopplas samman med tilldelade arbetsuppgifter av rektorn. God kvalitet på relationen mellan skolkuratoren och rektorn kan i sin tur påverka skolkuratorns faktiska arbete med eleverna på skolan, att arbetet ska ha potential att bli så effektivt och bra som möjligt (Clemens, Milsom & Cashwell, 2009).

Tidigare forskning visar att utveckling av vidareutbildningar för skolkuratorer kan vara en viktig del i det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. Vidareutbildning är dock något som skulle kunna erbjudas skolkuratorer i högre utsträckning (Clemens, Milsom & Cashwell, 2009; Perusse, Haas, Lally & Mische, 2009). För att rektorers samverkan med skolkuratorer ska fungera bättre är det även nödvändigt att rektorer blir bättre på att använda skolkuratorns kapacitet. Det förekommer att skolkuratorer blir tilldelade arbetsuppgifter som inte vanligtvis tillhör varken skolkuratorns arbetsområde eller kunskapsområde, till exempel bokning av transport eller övrigt kontorsarbete (Perusse, Haas, Lally & Mische, 2009).

2.3 Skolkuratorns arbete med barn och unga

Skolkuratorns arbete med barn och unga präglas av komplexa situationer som kan uppstå under arbetsdagarna. Till exempel kan en vanlig arbetsdag innehålla möten med elevvårdsteamet, möten med pedagoger som känner oro för elever som har svårigheter i

klassrummet, inplanerade träffar med tjejgrupper, telefonsamtal med socialtjänst etc. Under dagen kan även oplanerade arbetsuppgifter tillkomma, till exempel ett samtal med en grupp elever som söker upp skolkuratoren för att uttrycka sin oro för en klasskamrat som ter sig vara suicidal eller ett samtal med en elev som uppsöker skolkuratoren på grund av våld i hemmet. Utöver allt detta ska dokumentation och planering ske. Skolkuratoren har i uppgift att bland annat dokumentera kontakter och de beslut som tagits i elevvårdsteamet, förbereda handledning med en grupp pedagoger samt att nästa grupptillfälle med tjejgrupper ska planeras. De inplanerade och förebyggande arbetsuppgifterna som skolkuratoren har får ofta stå undan för de oplanerade och mer akuta arbetsuppgifter som kan uppstå under dagen (D-Wester, 2005). Akademikerförbundet SSR:s undersökning visar på att en andel på över 90 procent av studiedeltagarna menar att det inplanerade och förebyggande arbetet får stå undan för akuta arbetsuppgifter (Skolvärlden, 2016).

Vilka elever är det som vänder sig till skolkuratoren och vad vill eleverna få stöd med? Det finns två scenarion om hur skolkuratoren aktualiserar en elev. Ett av dem är att eleven själv tar beslutet att söka kontakt med skolkuratoren medan ett annat är att en person i elevens omgivning söker kontakt med skolkuratoren. Det kan då handla om en pedagog, förälder eller klasskamrat. Det finns flera olika anledningar till varför en elev vänder sig till skolkuratoren men det finns fyra olika områden som ses som aktualiseringsorsaker. Dessa områden är hälsa, inläring, relationer (inom skolan) och sociala situationer (utanför skolan). Inom hälsa kan eleven komma med problem som eget missbruk, nedstämdhet, ätstörningar eller sömnsvårigheter. Inom inläring kan eleven komma med problem som läs- eller skrivsvårigheter, studieresultat eller koncentrationssvårigheter. Inom området relationer kan det handla om konflikt/-er mellan elever eller mellan elev och pedagog, hög frånvaro eller mobbning. Inom social situation kan det ha att göra med relationer i hemmet, missbruk i hemmet, separation, dödsfall eller bostad och ekonomi (D-Wester, 2005).

Som nämnt ovan präglas skolkuratorns arbete med barn och unga till stor del av komplexa situationer, såväl planerade som akuta. Ekstrand (2001) lyfter dock fram den positiva inställning som professionen har gentemot sitt arbete. Trots att skolkuratorer får erfara arbetsrelaterad stress och andra svårigheter i arbetet är stort intresse och engagemang karakteristisk för majoriteten av de yrkesprofessionella.

Skolkuratorns roll har genom åren genomgått flertalet förändringar i takt med att samhället har förändrats. Detta gör att yrkesverksamma skolkuratorer idag upplever andra problem som inte fanns när skolkuratorsyrket kom till. Ett exempel är att det idag blivit vanligare att elever hoppar av skolan. Skolkuratorer kan kopplat till avhopp anses inneha en roll i problematiken och genom sitt arbete förebygga att fler elever hoppar av skolan. Detta genom att identifiera problem, observera elevens tankar och gör uppföljningar. Det finns även faktorer som måste tas i beaktande men som skolkuratoren inte har någon större kontroll över. Till exempel elevens socioekonomiska bakgrund, familjens inställning till skolan, elevens attityd till skolan etc. För det mesta finns rutiner för hur skolan ska hantera elevers frånvaro men systemet kan innehålla brister som gör att eleverna faller mellan stolarna. Problemet ligger i vem som ska följa upp och hitta lösningar. Detta är något som skolkuratoren skulle kunna få en betydande roll i och då förebygga att fler elever hoppar av (White & Kelly, 2010).

3. Teoretiska utgångspunkter

3.1 Användandet av teorierna

I denna studie har vi valt att använda oss av teorierna professionsteori, KASAM och krav-kontroll-stöd modellen. Valet av teorier grundar sig på att vi ville använda teorier som kan kopplas till studiens syfte och frågeställningar som till stor del fokuserar på professionens arbetssituation och i förlängningen på deras möjlighet att arbeta med barn och ungas psykiska ohälsa. Användandet av professionsteori innebär att skapa en samhällelig förståelse, det vill säga en förståelse för det sociala arbete som skolkuratorerna utför. KASAM och krav-kontroll-stöd modellen är två teorier som båda består av komponenter som är viktiga för att professionen lättare ska kunna hantera sin arbetssituation. Samtliga teorier kan således användas i syfte att undersöka hur skolkuratorer upplever sin arbetssituation.

3.2 Professionsteori

Skolkuratorer har i uppdrag att bedriva en del av det sociala arbetet i vårt samhälle. Det uppdrag som skolkuratoren tilldelas kommer till stor del utav organisationens förväntningar på professionens uppdrag samt att yrkesrollen i sig medför förväntningar, till exempel att stödja klientens sociala utsatthet för att sedan utforma insatser. Professionsteori utgör en viktig del i förståelsen av villkoren för att bedriva det sociala arbetet. Teorin synliggör uppdraget att bedriva socialt arbete som inte bara kommer utav enskilda organisationers arbete utan att det även är ett samhälleligt uppdrag att företräda och stödja utsatta människor. Detta kan innebära

att den lojalitet som finns till organisationen vid vissa situationer kan sättas på prov (Blom & Morén, 2015).

Inom professionsteorin förekommer begreppet *jurisdiktion* vilket kan förklaras som ett erkännande av samhället till att professioner ges självbestämmanderätt över sina arbetsuppgifter. Den enskilda professionen kan alltså själva avgöra vilka arbetsuppgifter som ska utföras samt hur genomförandet kommer se ut. För att professionen ska kunna få samhällets erkännande att arbeta inom ett visst område måste specifik kunskap finnas inom ett vetenskapligt område, till exempel kunskap om psykosocialt arbete som skolkuratorer besitter. Detta är själva utgångspunkten och i socionomers fall kan detta betraktas som att det är socionomerna som har specifik kunskap inom just socialt arbete. Att socionomer har specifik kunskap inom socialt arbete är vidare en utgångspunkt för legitimitet och förtroende för socionomer. Ett exempel på detta är att en pedagog tar över arbetsuppgifter som finns inom skolkuratorns jurisdiktion. Detta kan leda till att skolkuratorns legitimitet och jurisdiktion på området blir ifrågasatt på grund av att en pedagog kan hantera skolkuratorns arbetsuppgifter (Abbot, 1988).

Ett annat begrepp som Abbot (1988) använder sig av är *arbetsplatsanpassning*. Begreppet beskriver hur gränser mellan olika professioners arbetsuppgifter anpassas och förändras, till exempel att en skolkurator med utbildning inom socialt arbete får arbetsuppgifter som inte är helt professionsegna. En konsekvens av arbetsplatsanpassning kan vara att kunskapsöverföring sker mellan olika yrkesgrupper och att andra professioner tar på sig arbetsuppgifter som inte finns inom deras eget kompetensområde (Abbot, 1988). Ett annat exempel är att en pedagog på en skola tar på sig rollen som skolkurator för att stödja en elev trots att den kompetensen saknas hos pedagogen. Som nämnt ovan i tidigare forskning arbetar skolkuratorn på pedagogernas arena. Det kan då uppstå en kollision mellan pedagoger och skolkurator som kan grunda sig på skilda åsikter. Detta gör att skolkuratorn själv behöver skapa en egen syn och sedan samarbeta och försöka förstå pedagogernas synsätt för att kunna se elevens helhet (D-Wester, 2005; Ekstrand, 2001).

Att utgå från professionsteori vid undersökning av skolkuratorers arbetssituation innebär att se skolkuratorerna som en del av det samhälleliga uppdrag där professionen ska bedriva socialt arbete. Kopplat till jurisdiktion besitter skolkuratorerna relevant kompetens för att arbeta med barn och ungas psykiska hälsa i skolmiljö. Skolkuratorerna arbetar på ett fält där

skolbetyg är i huvudfokus och hierarkier bland professioner på skolan kan leda till att pedagogens synsätt får högre prioritet än skolkuratorns. Dock bör skolkuratorns betydelsefulla roll prioriteras i de fall där barn och unga behöver stöd då det är skolkuratorn som besitter relevant kompetens om psykisk ohälsa. Vidare är det av intresse i denna studie att fokusera på skolkuratorernas egna upplevelser av arbetssituationen varav fokus hamnar på individens känsla av sammanhang på arbetsplatsen, även kallat KASAM.

3.3 KASAM

För att förklara och förstå professionens förmåga att hantera arbetssituationen finns Antonovskys teori om *känsla av sammanhang* (KASAM). Antonovsky för ett resonemang gällande hur människor kan upprätthålla god hälsa trots påfrestningar från den omgivande miljön. Utifrån detta resonemang utvecklade Antonovsky KASAM med tillhörande tre grundläggande komponenter; hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet. Grundtanken är att om individen upplever tillvaron som hanterbar, begriplig och meningsfull bidrar det till bibehållandet av god hälsa. Individer kan bedömas ha låga eller höga värden av hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet. Tilläggas bör att de tre komponenter som utgör KASAM inte nödvändigtvis är beroende av varandra för att en person ska anses ha en hög känsla av sammanhang, men de hör ändå ihop till viss del. KASAM är individuellt och höga värden behöver inte absolut betyda hög KASAM (Antonovsky, 2005).

Människor spenderar en stor del av sitt vuxna liv på sin arbetsplats. För att koppla KASAM till arbetssituationen menar Antonovsky att människors arbete påverkar individen i hög grad och att arbetet är en viktig del i utformandet av KASAM. Om arbetssituationen är begriplig, hanterbar samt meningsfull skapar det ökad känsla av sammanhang på arbetet vilket i sin tur motverkar stress, utbrändhet, uppgivenhet, ensamhet etc. Komponenten begriplighet förstärks när det vi får tillfredsställande förklaringar av det vi inte förstår och då arbetssituationen är trygg och begriplig. Även kommunikationen och de sociala relationerna på arbetsplatsen spelar stor roll för begripligheten. Att arbetssituationen är hanterbar syftar till stor del på hur stor arbetsbelastningen är på den som utför arbetet samt om tillräckligt med resurser finns att tillgå. Detta kan kopplas till att skolkuratorer bevittnar hög arbetsbelastning och att det anses finnas få resurser på mängden arbete som ska utföras (Antonovsky, 2005). Ovan presenteras att cirka 70 procent av Sveriges skolkuratorer upplever stress, hög arbetsbelastning och ensamhet inom sin profession (Karlsson, 2013). Även det faktum att för få resurser finns på ett stort antal elever presenteras i tidigare forskning (DeKruyf, Auger & Trice-Black, 2013;

Ekstrand 2001; Karlsson, 2013). Till sist är komponenten meningsfullhet starkt kopplad till professionens möjlighet till medbestämmande och delaktighet på arbetsplatsen, något som kan associeras med att ha kontroll. Det är även av vikt för meningsfullheten att det känns bra att gå till sin arbetsplats, att det fungerar socialt och att det arbete som utförs uppfattas som meningsfullt (Antonovsky, 2005).

3.3.1 Krav-kontroll-stöd modellen

För att förklara diverse stressfaktorer som kan uppkomma i arbetssituationen utvecklade Robert Karasek, Töres Theorell, Jeffrey Johnson och Ellen Hall *krav-kontroll-stöd modellen*. Modellen bygger på KASAM och har utvecklats utifrån Antonovskys bok "*Hälsans mysterium*" samt relevant tidigare forskning på ämnet (Antonovsky, 2005). Krav-kontroll-stöd modellen består av tre dimensioner; eget beslutsutrymme i arbetet, arbetsbelastning och socialt stöd. Det handlar om medbestämmande och om att vara inkluderad vid beslutsfattande, att arbetsbelastningen ska vara hanterbar samt att det sociala stödet innebär att få feedback från kollegor och chefer. Samtliga dimensioner är faktorer som kan ha en inverkan på stress i arbetet. I en arbetssituation finns det risk för att psykisk stress kan uppkomma om professionen har ett litet inflytande i beslutsfattandet eller om arbetsbelastningen är hög. Om det sociala stödet på arbetsplatsen är låg ökar dessutom risken för uppkomsten av skadlig stress. För att en arbetssituation ska vara gynnsam bör det finnas en balans i de tre dimensionerna (Karasek & Theorell, 1990; Theorell, 2012).

Kopplat till tidigare forskning om skolkuratorers arbetssituation finns det presenterat att en majoritet upplever arbetsbelastningen som hög (Karlsson, 2013). Även skolkuratorns arbetsbeskrivning nämns där det presenteras att arbetsbeskrivningen bör uppfattas som tillfredsställande av skolkuratoren. För skolkuratorns känsla av sammanhang är det av vikt att skolkuratoren får beslutsutrymme i arbetsbeskrivningen. Om detta fungerar kan det i sin tur bidra till goda relationer mellan till exempel rektor och skolkurator (Clemens, Milsom & Cashwell, 2009). Angående relationer är skolan en social organisation som bygger på relationer och tillit. Det är av relevans att socialt stöd finns tillgängligt och att skolkuratoren känner sig inkluderad (Odegard-Koester & Watkins, 2016).

4. Metod

Syftet med denna studie är att undersöka skolkuratorers upplevelser av sin arbetssituation, sin position samt hur de upplever sin möjlighet att bedriva psykosocialt arbete med barn och unga. För studien är en kvalitativ metod vald med kvalitativa semistrukturerade intervjuer. De kvalitativa intervjuerna genomfördes med fem skolkuratorer i en mindre stad i Sverige. Det empiriska materialet analyserades med hjälp av en kvalitativ innehållsanalys. Genom hela studien har ett hermeneutiskt perspektiv använts i syfte att skildra skolkuratorernas arbetssituation utifrån deras egen kontext.

4.1 Forskningsdesign

Forskningsdesign innebär att en design utgör en struktur som styr och vägleder, som en ram för insamling och analys av insamlad data (Bryman, 2018). Forskningsdesignen för denna studie fanns i syfte att besvara studiens forskningsfrågor. Detta sker i denna studie genom kvalitativa intervjuer med skolkuratorer på gymnasieskolor och grundskolor. Då vi efterfrågade att fånga en djupare förståelse för hur det är att arbeta som skolkurator är kvalitativa intervjuer ett lämpligt val. Intervjuerna var semistrukturerade där frågor fanns till som stöd men där intervjupersonerna hade möjlighet att vara med och styra intervjun. Uppsatsen skrevs under en tio veckors period med stöd av handledare. Viktigt är även att ta hänsyn till etiska frågor och att vi som uppsatsförfattare analyserade hur de etiska frågorna kan uppstå samt att vi reflekterade över på vilket sätt de skulle hanteras (Svensson & Ahrne, 2015).

4.2 Hermeneutiskt perspektiv

I denna studie valde vi att utgå från ett hermeneutiskt perspektiv eftersom att vi ville fånga skolkuratorernas egna upplevelser av sin arbetssituation. Det hermeneutiska perspektivet skapade möjlighet att tyda skolkuratorernas mening utifrån deras egna kontext. Genom att låta skolkuratorerna berätta öppet under intervjuerna lyfts skolkuratorernas egna berättelser och på så sätt deras egna kontext av arbetssituationen fram. Centralt inom det hermeneutiska perspektivet blir således individens egna tolkningar och förkunskaper (Kvale & Brinkmann, 2009). Att utgå från ett hermeneutiskt perspektiv bidrog till fokus på förståelsen för empirin och tolkningen. Det bör dock tilläggas att forskarens förförståelse spelar en viktig roll och att förförståelsen kan påverka tolkningsprocessen. Då vi som uppsatsförfattare saknade större förförståelse för just skolkuratorers arbetssituation baserades vår tolkning och analys direkt på den insamlade empirin (Bryman, 2018).

Inom det hermeneutiska perspektivet finns begreppet den *hermeneutiska cirkeln*. Det handlar om att analysera enskilda delar vilka ska tolkas mot helheten. Vidare ska helheten tolkas tillbaka mot delarna för att få utökad förståelse för respektive del. Kortfattat innebär det att delarna hjälper till att förstå helheten och att helheten hjälper till att förstå de enskilda delarna. I vår studie handlade det om att analysera olika kategorier i det empiriska materialet (delarna) vilket i sin tur kunde öka förståelsen för skolkuratorernas arbetssituation (helheten). Vid genomförandet av de kvalitativa intervjuerna strävade vi efter att ha en naiv uppfattning av den information vi tog del av. Vidare vid transkriberingen av det empiriska materialet analyserades det manifesta och latent innehåll. Med hjälp av dessa delar fanns strävan om att nå en vidare helhetsbild av ämnet, därav användes den hermeneutiska cirkeln (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.3 Kvalitativ intervju

Datansamlingsmetoden i denna studie är kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Att välja kvalitativ metod avser ett särskilt sätt att analysera empiri och presentera resultat på. Detta är ett induktivt arbetssätt som strävar mot tolkning och förståelse istället för förklaring.

Kvalitativa intervjuer kan få kunskap om intervjupersonernas tankar, känslor och livsvärden.

Att vi valde att genomföra kvalitativa intervjuer gav möjligheten att analysera och förstå skolkuratorers tankar kring sin egen arbetssituation. Svårigheter med kvalitativa intervjuer kan vara att det är tidskrävande och att det kan uppstå flerfaldiga analyssvårigheter (Levin, 2008). Olsson & Sörensen (2007) beskriver kvalitativa intervjuer som ett ämnesinriktat samtal mellan minst två personer som diskuterar samma ämne som de båda delar intresse för.

Kvalitativa semistrukturerade intervjuer handlar om att låta intervjupersonen framställa sin egen livsvärld, det vill säga hur intervjupersonen uppfattar omvärlden. Vidare är det av stor relevans att varje intervju som verkställs genomförs på samma sätt, det vill säga att intervjufrågorna ställs i samma ordning och med samma formulering vid varje intervju.

4.4 Förförståelse

Vi som uppsatsförfattare tillika socionomstudenter saknade egna erfarenheter av skolkuratorns arbete i skolan. Förförståelsen för forskningsområdet kom till stor del utav kunskap på socionomutbildningen. Den kunskap vi erhöll utav litteratur, tidigare forskning, kurser på socionomutbildningen etc. bidrog till kunskap om socialt arbete med barn och unga

och psykisk ohälsa. Dock kan kunskap om hur det är att arbeta som skolkurator och som socionom i skolan inte betraktas som någon vidare stor del i socionomutbildningens innehåll. Detta bidrog således till en lägre förförståelse för ämnet. Dock bidrog tidigare arbeten och praktikplatser inom socialt arbete till en förförståelse för vikten av att trivas med sin arbetssituation och till kunskap om det sociala arbetets roll. Gällande valet av forskningsområde till denna studie grundar sig valet på ett genuint intresse för skolkuratorsyrket. Det finns intresse för socialt arbete med målgruppen barn och unga, en målgrupp som vi anser vara i behov av rätt stöd och som vi båda skulle kunna tänka oss att arbeta med i framtiden.

4.5 Urval av forskningspersoner

Vid urval av forskningspersoner är forskningsfrågan helt avgörande. Den data som ska samlas in till kvalitativa intervjuer anses vara bäst om den faktiskt kommer från dem som innehar kunskapen. Det betyder att vår studie som är ämnad att undersöka skolkuratorers arbetssituation bör använda sig av just skolkuratorer som forskningspersoner vilket var vårt urval av forskningspersoner. Det blev således ett målinriktat/strategiskt urval att välja skolkuratorer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Detta var vidare även ett bekvämlighetsurval i den mening att vi som uppsatsförfattare valde de forskningspersoner som vid tillfälle fanns tillgängliga för intervju. Tidsintervallen för studien hade betydelse för att ett bekvämlighetsurval gjordes (Bryman, 2018). Eftersom att uppsatsen skulle genomföras på en tio veckors period innebar det att urvalet gjordes bland de skolkuratorer som fanns nära geografiskt och var tillgängliga.

För att hitta skolkuratorer som hade möjlighet att delta i vår studie sökte vi efter grundskolor och gymnasieskolor som låg nära geografiskt i proportion till var studien genomfördes. Genom att söka oss till respektive skolas webbsida kunde vi hitta kontaktuppgifter till skolkuratorer på skolor inom den aktuella kommunen. När vi hittat kontaktuppgifter skickade vi ett mail till cirka tio skolkuratorer. En avgränsning gjordes i form av att enbart kontakta skolkuratorer som arbetar med elever i årskurs 6-9 samt elever på gymnasiet. Denna avgränsning gjordes på grund av att skolkuratorns arbete skiljer sig så pass mycket beroende på vilka åldrar eleverna har. Inga vidare kriterium gällande skolkuratorernas utbildning, ålder etc. togs i beaktning vid avgränsningen. De vi kontaktade arbetar i samma kommun i en mindre stad i Sverige. I mailen bifogades även ett informationsbrev där vi presenterade oss själva, syftet med studien, de rättigheter som deltagarna har samt de skyldigheter vi som

uppsatsförfattare har gentemot intervjupersonerna (informationsbrevet går att finna i bilaga 1). De fem skolkuratorer som återkom med svar om att vilja delta i studien var samtliga kvinnor mellan 30-61 år. Med dessa hade vi fortsatt mailkontakt för att tillsammans hitta en tid och plats för genomförandet av intervjun.

4.6 Urval av litteratur

Vid urvalet av relevant litteratur för vår studie sökte vi bland annat efter vetenskapliga artiklar i databasen ProQuest Social Science vilken inkluderade de tio databaserna Ebook Central, ERIC, Linguistics and Language behavior abstracts (LLBA), PsycARTICLES, PsycINFO, PTSDpubs, Publicly Available Content Database, Sociological Abstracts, Sports Medicine & Education Index samt Worldwide Political Science Abstracts. När vi sökte i databaserna valdes sökord som kunde ge relevanta resultat. Vi använde sökorden school counselor, counselor, gymnasium, high school och stress. Tilläggas bör att vi sökte på artiklar som endast var peer reviewed för att få fram granskade artiklar med så hög tillförlitlighet som möjligt. Sökningen gav ett hanterbart resultat. Detta resultat gav flertalet artiklar som var relevanta för vårt ämne och som hade ett brett spann över hur det är att arbeta som skolkurator. Vidare gjordes fler sökningar där vi använde samma databaser som sökningen innan. Nu bytte vi dock ut sökorden till school environment, role, professional role, school counselor, counselor, gymnasium och high school. För att få fler träffar som stärkte vår frågeställning om skolkuratorers samverkan med övriga professioner så genomfördes ytterligare sökningar inom samma databaser som tidigare men nu med sökorden role, hierarchie, school counselor, counselor, school, social work och social service. Vi har även använt oss av Mittuniversitet biblioteksdataas Primo. I databasen sökte och hittade vi tryckt litteratur och avhandlingar som är relevanta för vår studie. Här använde vi sökord som till exempel socionom, skolkurator, samverkan, kvalitativ metod etc.

4.7 Tillvägagångssätt vid de kvalitativa intervjuerna

Inför intervjuerna gjordes en intervjumanual som var baserad på våra frågeställningar (intervjumanualen går att finna i bilaga 2). Intervjumanualen grundade sig på frågor som skulle ge empiriskt material som besvarade frågeställningarna. Frågorna konstruerades för att de inte skulle bli ledande frågor i syfte att inte påverka intervjupersonernas svar. Vid genomförandet av intervjuerna befann vi oss på den plats som respektive intervjuperson valde. Plats för intervju varierade således mellan den aktuella skolans lokaler eller den

kommunala elevhälsans lokaler. Varje intervju startade med en genomgång av det informationsbrev som bifogades i mejlet. Detta gjordes i syfte att säkerställa att intervjupersonerna var införstådda med innehållet i informationsbrevet. Intervjupersonerna fick även möjlighet att fråga om det var något som var otydligt. Vi upplyste även om att studiedeltagarna kommer att bli avidentifierade i studien för att det inte ska kunna gå att koppla ihop innehållet med enskilda personer. Vid intervjuerna valde vi att spela in det empiriska materialet i syfte att inget material skulle förbises samt för att underlätta transkriberingen. Detta gav en rättvis framställning av intervjupersonernas svar i och med att inspelningen gjorde att vi inte missade att anteckna några viktiga ord.

Vid intervjuerna användes intervjumanualen som stöd för att veta vilka frågor vi ville ha svar på. Under intervjun fanns en medvetenhet om att inte ställa ledande frågor till intervjupersonerna i syfte att inte påverka intervjupersonerna i valet av svar på frågorna. Innan intervjuerna avslutades tackade vi intervjupersonerna för deltagande samt frågade om de hade något ytterligare att tillägga. Vår sista fråga var om det var okej att ta ytterligare kontakt med studiedeltagarna vid behov. Varje intervju pågick mellan 30-60 minuter. Efter avslutad intervju påbörjades processen med att transkribera intervjumaterialet från ljudkälla till skrift. Till resultatavsnittet valde vi att ersätta intervjupersonernas namn med fiktiva namn i syfte att avidentifiera studiedeltagarna. I resultatet presenterades studiedeltagarna med följande fiktiva namn: Malin, Daniella, Helena, Amanda och Karin.

4.8 Metod för analys av empiriskt material

För analys av det insamlade empiriska materialet användes kvalitativ innehållsanalys. Innehållsanalys förklaras som en metod som rör analys av text och dokument samt att den innefattar ett sökande efter bakomliggande teman i det material som ska analyseras (Bryman, 2018). Innehållsanalys handlar om att förstå det empiriska materialet som samlas in. Det handlar om att tolka texter och verbala uttryck genom att systematiskt kategorisera teman och mönster. Med hjälp av innehållsanalys beaktade vi som uppsatsförfattare det manifesta- och latent innehåll i det empiriska material som vi fick utav intervjuerna med skolkuratorerna. Det manifesta handlade om det synliga och explicita innehållet. Utifrån våra frågeställningar skapades en intervjumanual vilken underlättade för att få fram manifest empiriskt material under intervjuerna. Det latent handlar om det underförstådda och implicita innehållet (Creswell, 2014). För att återkoppla till det hermeneutiska perspektivet och den hermeneutiska cirkeln valde vi även vid innehållsanalysen att betrakta det manifesta

innehållet med ett naivt synsätt. Efter att ha analyserat det empiriska materialet fick vi fram delar som hjälpte oss att skapa större förståelse för helheten tillika skolkuratorernas arbetssituation, vilket är syftet med vår studie (Kvale & Brinkmann, 2009).

Efter intervjuerna transkriberades varje enskild intervju från ljudkälla till text för att vi skulle kunna analysera det empiriska materialet. Efter att ha transkriberat varje intervju lyssnade vi ännu en gång igenom materialet för att säkerställa att allt var korrekt. Vid analys av det empiriska materialet använde vi innehållsanalys där vi separerade det manifesta innehållet. Det manifesta innehållet blev sedan till huvudkategorier där respektive kategori kan kopplas till respektive frågeställning; *Skolkuratorns upplevelser av sin arbetssituation*, *skolkuratorns upplevelser av arbetsrelaterad stress*, *skolkuratoren i samverkan*, *skolkuratorns psykosociala arbete med barn och unga*. Därefter lästes det empiriska materialet ännu en gång i syfte att hitta latent innehåll. Vid försöket att genom innehållsanalys hitta latent innehåll och skapa underrubriker utifrån innehållet lyckades vi inte fullt ut och vi är medvetna om att det är en brist i vår latent innehållsanalys. I resultatdelen går det däremot att avläsa vilka underliggande meningar (latent innehåll) som gick att urskilja i det empiriska materialet. Det manifesta och latent innehåll bidrog sedan till en helhet. De delar i det empiriska materialet som var irrelevanta, som inte svarade på någon frågeställning och som inte passade in i varken huvudkategori valde vi att exkludera från resultatet.

4.9 Kvalitetsaspekter

För att vår studie skulle hålla så god kvalitet som möjligt har vi tagit hänsyn till ett antal aspekter som skulle stärka studiens tillförlitlighet. Studiens validitet kopplades till att vi undersökte skolkuratorernas upplevelser av arbetssituationen samt deras förutsättningar att bedriva psykosocialt arbete med barn och unga. Detta innebär att vi undersökte det som är relevant kopplat till studiens syfte och frågeställningar. Intern validitet berör hur väl vi som uppsatsförfattare kunde kommunicera fram vår forskningsprocess. Det handlar om vår egen förförståelse av skolkuratorernas arbetssituation, om hur vi framställde datainsamlingen från intervjuerna, urvalet av studiedeltagarna samt analysprocessen av det empiriska materialet. Genom att vi genomförde semistrukturerade intervjuer fanns även en öppenhet under intervjuerna där studiedeltagarna blev inkluderade. Extern validitet innefattar generaliserbarheten i studien och vem/vad resultatet kan tillämpas på. Resultaten av skolkuratorernas upplevelser skulle till exempel kunna anses vara tillämpbara på skolans organisation i syfte att utveckla skolkuratorers arbetssituation och därtill även barn och ungas

möjligheter till rätt stöd. Studiens reliabilitet handlar om studiens tillförlitlighet. Det kan till exempel handla om hur god vår förmåga till att genomföra intervjuer var samt hur relevanta frågor intervjumanualen innehöll. Brister i vår förmåga att leda intervjuerna och brister i intervjumanualens frågor kunde således påverka studiens tillförlitlighet (Malterud, 2014). Ytterligare aspekter som ska stärka studiens tillförlitlighet är att intervjupersonerna fick välja plats och tid för intervjuerna i syfte att skapa trygghet. Samtliga aspekter tar vi hänsyn till i syfte att bedriva forskning av god kvalitet.

4.10 Arbetsfördelning

Under genomförandet av studien har vi som uppsatsförfattare arbetat tillsammans med uppsatsens innehåll genom hela processen. Arbetsfördelningen har varit jämnt fördelad och majoriteten av uppsatsens delar har skrivits gemensamt för att båda skulle ha möjlighet att följa uppsatsens utveckling. Vid varje intervjutillfälle deltog båda uppsatsförfattarna där vi ställde hälften av frågorna var i syfte att båda skulle känna sig delaktiga. Vid transkriberingen av det inspelade materialet transkriberade vi hälften av intervjumaterialet var för att sedan läsa och lyssna igenom allt tillsammans. På så sätt kunde tolkningen av det transkriberade materialet tolkas ur bådas synvinklar vilket ökar tillförlitligheten.

4.11 Etiska överväganden

Etiska överväganden är av stor relevans vid genomförandet av studier och tas i beaktning i syfte att minimera risker med studien. Fyra huvudkrav kan lyftas fram i fråga om etiska överväganden vid humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Samtliga krav kan anses vara relevanta i denna studie, i syfte att respektera studiedeltagarna. Innan intervjuerna påbörjades presenterades information gällande studiens syfte, det frivilliga deltagandet samt rätten att avbryta sitt deltagande när som helst. Information gällande att studien är en offentlig handling och samt att uppsatsen kan komma att publiceras delgavs också. Efter att information givits deltagarna såg vi till att studiedeltagarna var införstådda i vad studien innebar och själva godkände sin medverkan i intervjun och studien. Genom att studiedeltagarna personuppgifter och svar från intervjuerna har behandlats med varsamhet samt att empirin endast har använts till forskningsändamålet togs även hänsyn till konfidentialitets- och nyttjandekravet. Nyttjandekravet tillgodosågs även då det inspelade materialet raderades när uppsatsen var genomförd. Intervjupersonerna har behandlats väl och utsattes inte för några maktaspekter

under sitt deltagande i studien vilket är en viktig etisk aspekt (Meeuwisse, Swärd, Lappalainen & Jacobsson, 2008; Olsson & Sörensen, 2007).

För att uppfylla de etiska krav som framställs inom forskning har även studiens metod och resultat redovisats öppet. Detta tog vi hänsyn till genom att inte stjäla forskningsresultat från annan forskning utan enbart redovisa våra egna resultat. Regeln om att bedriva forskning utan att skada människor och djur tillgodosågs genom att inte ställa intervjufrågor som kunde uppfattas som känsliga eller kränkande av studiedeltagarna. Detta hade vi även i åtanke när vi utformade frågorna i intervjumanualen. Det är relevant att framhålla eftersträvan om att vår studie gjorts ur ett nyttoperspektiv. Att skolkuratorerna inte skulle uppleva någon risk med sitt deltagande i studien utan att de förhoppningsvis upplevde att deras berättelser bidrog med nytta till det sociala arbetet med barn och unga (Vetenskapsrådet, 2017).

5. Resultat

5.1 Presentation av studiedeltagarna

I denna studie deltar fem skolkuratorer varav samtliga är kvinnor mellan 30-61 år. I resultatet används ett hermeneutiskt perspektiv som innebär att vi vill presentera skolkuratorernas egna upplevelser av sin arbetssituation. I resultatet har vi valt att ersätta våra intervjupersoners namn med fiktiva namn i syfte att avidentifiera studiedeltagarna. Studiedeltagarna presenteras med följande fiktiva namn: Malin, Daniella, Helena, Amanda och Karin. Nedan följer en översiktlig presentation av samtliga studiedeltagare:

- Malin: Är i 50-årsåldern och har en socionomexamen. Malin har varit yrkesverksam som skolkurator i cirka 13 år och ansvarar över cirka 800 elever.
- Daniella: Är i 60-årsåldern och har en socionomexamen. Daniella har varit yrkesverksam som skolkurator i cirka 13 år och ansvarar över cirka 550 elever.
- Helena: Är i 30-årsåldern och har en socionomexamen. Helena har varit yrkesverksam som skolkurator i cirka sju år och ansvarar över cirka 350 elever (arbetar 50 procent).
- Amanda: Är i 35-årsåldern och har en socionomexamen. Amanda har varit yrkesverksam som skolkurator i cirka tre år och ansvarar över cirka 640 elever.
- Karin: Är i 40-årsåldern har en socionomexamen och har varit yrkesverksam som skolkurator i cirka fyra år och ansvarar över cirka 900 elever.

5.2 Skolkuratorns upplevelser av sin arbetssituation

Studiens syfte efterfrågar bland annat hur professionen skolkuratorer upplever sin arbetssituation. För att få större förståelse för skolkuratorernas arbetssituation fick intervjupersonerna beskriva sitt uppdrag. Samtliga intervjupersoner valde att koppla sitt uppdrag till skollagen som menar att de ska arbeta hälsofrämjande och förebyggande. En stor del är att finnas där för att undanröja hinder för elevernas möjligheter att nå sina mål studiemässigt, något som även nämns i tidigare forskning (Isaksson & Larsson, 2012). Kopplat till professionsteori är skolkuratorns uppdrag även kopplat till vilka förväntningar samhället har på professionen. Samhället kan i sin tur acceptera skolkuratorernas självbestämmanderätt och på så sätt lita på att skolkuratorerna utför sitt uppdrag, något som kan kopplas till begreppet jurisdiktion. Detta handlar om att ha självbestämmanderätt över sina egna arbetsuppgifter vilket skolkuratorerna till stor del har genom det flexibla arbetet med att arbeta hälsofrämjande och förebyggande gentemot eleverna (Abbot, 1988). I samband med att intervjupersonerna beskriver sitt uppdrag framkommer positiva upplevelser av professionen. Samtliga intervjupersoner lyfter att de trivs mycket bra med sitt arbete, att det är ett av de bästa arbeten de haft i egenskap av socionom och att arbetet är otroligt tacksamt.

En av frågorna ur intervjumanualen uppmanade intervjupersonerna att berätta om en vanlig arbetsdag. Som nämnt i tidigare forskning finns en föreställning om att en skolkurator enbart har enskilda samtal med elever. Föreställningen stämmer självklart inte, något som samtliga intervjupersoner bekräftar. På en dag kan de ha cirka fem till åtta elevsamtal vilket bekräftar föreställningen om att elevsamtal tar upp en stor del av tiden, men att arbeta som skolkurator innebär så mycket mer. Några av intervjupersonerna berättar om deras arbete som sker på individ-, grupp- och organisationsnivå. Skolkuratoren besitter en stödfunktion för framförallt eleverna men även för till exempel pedagoger. De har flerpartssamtal, stöd- och behandlingssamtal, grupparbeten, organisatoriskt arbete, handledning av pedagoger, samverkan mellan skola, socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri etc. (D-Wester, 2005). Samtliga intervjupersoner beskriver att deras arbetsdagar består av många möten och enskilda elevsamtal. Ett citat som beskriver detta är:

“Ja, många dagar kan det vara väldigt strukturerat där det är inbokade möten, tider, samtal i en ganska häftig variation ibland. Man kastas mellan individsamtal som kan handla om framtiden, kärleksbekymmer, ja men det kan vara psykisk ohälsa och allt till att faktiskt gå på ett möte där man sitter och

händer en lärare till exempel som har det lite tufft och svårt på något sätt, ett problem där de vill bolla och fundera runt, till att gå på ett elevhälsomöte där många aktörer finns med runt en elev.” (Daniella).

För att få förståelse för skolkuratorernas upplevelser av sin arbetssituation innehöll intervjumanualen även frågor som är direkt kopplade till arbetssituationen. Det som framkom var att intervjupersonerna upplever den som tuff, stressig och att tiden inte räcker till. Intervjupersonernas upplevelser av arbetssituationen kopplat till KASAM menar att arbetssituationen blir mer tillfredsställande om de tre komponenterna begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet tillgodoses. Till exempel bör skolkuratorerna känna att de förstår vad arbetet innebär, att de kan hantera arbetssituationen och sina arbetsuppgifter samt att arbetet med eleverna ska kännas meningsfullt (Antonovsky, 2005). Vidare poängterar intervjupersonerna att det fort blir fullbokat i kalendern. Kopplat till frågan om hur intervjupersonerna upplever sin arbetssituation presenteras nedan ett citat som beskriver detta:

“Tuff! Och jag har ändå jobbat så pass länge så just nu så upplever jag det som att så här tufft har vi inte haft det förut. Och det är väldigt många som söker enskild hjälp och det är väldigt väldigt många som upplever att de lider av psykisk ohälsa.” (Malin).

Citatet ovan ger en tydlig bild av hur en skolkurators arbetssituation kan upplevas, som direkt uttrycker att arbetssituationen uppfattas som tuff. Citatet lyfter även fram det faktum att ett stort antal barn och unga lider av psykisk ohälsa och det bidrar till högre arbetsbelastning. Samtliga intervjupersoner har påtalat den ökade psykiska ohälsan och att detta leder till mer arbete för skolkuratorerna. För att minska den psykiska ohälsan krävs mer tid för eleverna. Just tiden är en återkommande faktor under intervjuerna som samtliga intervjupersoner uttrycker att de skulle behöva mer utav. Mer tid till att finnas ute i klassrummen och mer tid till enskilda samtal med eleverna. Följande citat uttrycker önskan om mer tid är:

“Mer tid, skitenkelt. Mindre antal elever. Skulle vi kunna få en till kurator skulle det göra jättestor skillnad för då skulle vi kunna organisera oss på ett annat sätt.” (Malin).

Citatet ovan presenterar upplevelser av att mer tid, färre elever och fler resurser skulle underlätta för skolkuratorerna. Ännu ett citat som beskriver hur arbetssituationen kan upplevas är:

“Ja det är lite upp och ner men på det stora hela är det bra. Sen är det ju det här med att man ska vara på många olika ställen och man ska göra många olika typer av arbetsuppgifter med en lagstiftning som ofta inte går hand i hand med övriga i skolans världs förväntningar.” (Amanda).

Detta citat visar på att arbetssituationen går upp och ner och att det handlar om många olika typer av arbetsuppgifter som kan göra att arbetsbelastningen känns hög. En annan faktor som majoriteten av intervjupersonerna tar upp är att arbetssituationen påverkas mycket av omorganisationen vilket bidrar till stress. Som tidigare forskning nämner har skolkuratorn en betydelsefull men bitvis stressig arbetssituation vilket bland annat beror på omorganisationer, hög arbetsbelastning etc. (Ekstrand, 2001).

Utifrån det empiriska materialet från intervjuerna kan innehållsanalysen hjälpa till att analysera underliggande meningar, det vill säga att uppmärksamma metaforer och “läsa mellan raderna”. Underliggande meningar i intervjupersonernas upplevelser av sin arbetssituation inkluderar upplevelser av vilket slags uppdrag de anser att de utför. Ett flertal intervjupersoner beskriver sin roll som *“spindeln i nätet”*. Detta kan tydas som att skolkuratorn har i uppdrag att utföra alla slags uppgifter som innebär det bästa för eleverna, till exempel att samordna och upprätthålla kontakter som berör eleven. Ett annat uttryck för hur en skolkurators arbetssituation kan beskrivas är uttrycket om att fungera som *“bollplank”* för de andra professionerna på skolan. Till exempel, en pedagog som söker sig till skolkuratorn för att bolla ett problem eller en idé och få stöd och rådgivning. Uttrycket *“verktyglåda”* var ett återkommande uttryck under intervjuerna vilket kan tolkas som att skolkuratorn besitter viktig kunskap där det gäller att plocka fram rätt verktyg/kunskap vid rätt tillfälle. Även uttrycket *“leta trollspö”* kan anses handla om att plocka fram rätt kunskap. Att det ibland kan kännas som att det inte finns någon lösning på ett problem men att det finns förväntningar om att skolkuratorn ska trolla fram lösningar som inte finns eller är svåråtkomliga.

Utifrån skolkuratorernas uppdrag om att arbeta hälsofrämjande och förebyggande gick det även att tolka det som ett uppdrag som är lättare sagt än gjort. Ett uppdrag som kan låta självklart men som i verkligheten inte alltid är lätt att utföra. Vidare uttrycker sig en av intervjupersonerna om *“medaljens baksida”* vilket kan tolkas som att det finns mindre positiva aspekter med arbetet som skolkurator. Om medaljens framsida är att få hjälpa barn och unga finns en baksida som innebär att möta alla livsöden där det tyvärr inte alltid går att stödja alla. Uttrycket presenteras enligt följande citat:

“Alla bär ju sina historier men det är ju mycket framtidshopp även om det är mycket tufft med psykisk ohälsa, det vet vi ju att det ökar. Och det är ju liksom medaljens baksida, att man får möta ganska mycket tragiska öden.” (Daniella).

Att koppla professionsteorin till skolkuratorns arbetsituation handlar till stor del om vilka förväntningar som finns på professionen. Skolkuratorn själv, organisationen (skolan) samt samhället har förväntningar på vilket uppdrag skolkuratorn som socionom förväntas utföra. Skolkuratorn som socionom upplever att deras uppdrag innebär att stödja klientens utsatthet medan samhället i sin tur kan uppleva att andra insatser behövs för att stödja utsatta människor. Professionsteori finns till för att synliggöra att uppdraget med socialt arbete inte bara kommer utav enskilda organisationer utan även att det är ett samhälleligt uppdrag att stödja utsatta människor. Detta gör att arbetsituationen kan se olika ut för olika skolkuratorer då en del lyssnar mer till vad samhället tycker medan andra till vad organisationen anser vara av högst prioritet (Blom & Morén, 2015).

5.3 Skolkuratorns upplevelser av arbetsrelaterad stress

När intervjupersonerna berättar om sina upplevelser av arbetsituationen är stress en återkommande faktor som samtliga intervjupersoner framhåller. Arbetsrelaterad stress är även ett frekvent återkommande ämne i tidigare forskning om skolkuratorernas arbetsituation som visar att cirka 70 procent av landets skolkuratorer upplever arbetsrelaterad stress (Karlsson, 2013). Kopplat till KASAM kan stressen lättare hanteras om skolkuratorerna upplever att arbetsituationen är begriplig, hanterbar och meningsfull (Antonovsky, 2005). Under intervjuerna bekräftas stressen av intervjupersonerna. Samtliga har berättat att stress upplevs mer eller mindre varje dag men att den arbetsrelaterade stressen ofta kan hänvisas till specifika tider på året, nämligen innan skolloven. Innan skolloven är det ofta nationella prov, det ska sättas betyg och eleverna är trötta och stressade. Efter skolloven upplever

intervjupersonerna en markant skillnad på stressnivån till skillnad från innan loven på grund av att fler elever och pedagoger söker kontakt med skolkuratorn.

Externa kontakter är något som på ett eller annat sätt varit återkommande under samtliga intervjutillfällen. Intervjupersonerna berättar om kontakt med socialtjänst, barn- och ungdomspsykiatri (BUP), polis med flera. Kopplat till arbetsrelaterad stress berättar några av intervjupersonerna om att kontakten med många externa organisationer är bidragande till en del av stressen. Det handlar om att kontakta rätt människor för att få rätt insatser till eleverna som är i behov av stöd, men då trycket är högt hos de externa organisationerna blir barnen och ungdomarna lidande på grund av långa väntetider. Ett citat som antyder att kontakten med många externa organisationer kan vara bidragande till stress är:

“Den kan vara otroligt stressande, därför att det är många delar att hantera. Det är ju liksom inte bara de här samtalen heller utan det är ju mycket kontakter med externa. Och där är det ju lite mer stressande att även om vi har många om man säger “bananskalsvägar” in till socialtjänst och så så tar det ändå tid att få tag på människor och liksom rodda ihop möten. För som kurator är man ju väldigt mycket spindeln i nätet.” (Daniella).

Citatet ovan visar att stress kan komma utav att ha många olika delar att hantera i arbetet. Utifrån krav-kontroll-stöd modellen kan höga krav bidra till hög arbetsbelastning vilket kommer utav att ha många olika delar att ta i beaktning (Karasek & Theorell, 1990; Theorell, 2012). Arbetsrelaterad stress kan även utav intervjupersonernas berättelser kopplas till stressen över att behöva vara på många olika ställen. Majoriteten av intervjupersonerna arbetar på mer än en skola och att behöva pendla mellan olika skolor med olika elever fyller snabbt upp kalendern under veckorna. Ett citat som beskriver en av intervjupersonernas upplevelser av arbetsrelaterad stress lyder:

“Många dagar där jag åker från en skola till den andra med andan i halsen, där man har fått avsluta lite tidigare och kommer lite för sent till andra. Så det är ju stressigt. Det är stressigt att sitta på en skola och så ringer dem från den andra skolan och så är det någon som har försökt ta livet av sig eller att det har hänt något, så finns det ingen möjlighet att åka dit för eleverna här har ju

också sina problem. Så det är klart att det är ju stressigt. Du ska ju hinna med mycket.” (Karin).

För att återigen koppla till KASAM handlar det i sådana situationer om att skolkuratorerna bör känna begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet för att kunna hantera yttre påfrestningar (Antonovsky, 2005). Den stress som kan komma utav att arbeta på flera olika skolor kan således motverkas om skolkuratoren upplever begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet under arbetsdagarna. Citatet ovan lyfter inte bara stressen över att behöva pendla mellan olika skolor utan även stressen kopplad till att möta de elever som uttrycker att de inte längre vill leva. Själv mordstankar och självmordsförsök är inte ovanligt bland de ungdomar som skolkuratorer möter i arbetet och att möta detta är en bidragande faktor till arbetsrelaterad stress för professionen. Att hinna möta dessa elever som mår så pass dåligt att de inte vill leva i samband med en redan hög arbetsbelastning på flera olika skolor bidrar till stress. En av intervjupersonerna uttrycker sig om detta genom detta citat:

“Stressen i dem fall jag upplever [...] det är väl just det här när elever sitter och uttrycker oviljan att vilja leva. Då börjar det hända något i huvudet på en.” (Daniella).

Underliggande meningar i intervjupersonernas upplevelser av arbetsrelaterad stress kan dels upplevas handla om den stress som upplevs men även om hur stressen kan undvikas. Utav intervjupersonernas berättelser framgick det tydligt att stress förekommer på ett eller annat sätt. Dock fanns en underliggande mening om förekommande stress, till exempel genom uttryck om att vissa dagar inte hinna äta lunch, att anlända till nästa möte med andan i halsen och att efter arbetsdagen komma ut från arbetet och inte hitta bilen. Dessa uttryck skapar känslan av arbetsrelaterad stress utan en direkt uttalad förklaring om att det är stress som förekommer. Vidare talar flertalet intervjupersoner om att det skiljer sig från person till person hur stressen upplevs, att de själva inte är särskilt stressade som personer och att inneha egenskapen flexibel underlättar i arbetet som skolkurator. Detta tyder på att arbetsrelaterad stress förekommer för samtliga inom professionen men att de personliga egenskaperna underlättar eller försvårar. Uttrycket *“vi äger våra egna agendor”* tyder på att skolkuratorerna besitter eget ansvar över att utföra arbetsuppgifterna och att eget ansvar finns gällande att se till att arbetssituationen blir hanterbar.

5.4 Skolkuratorn i samverkan

Då skolkuratorerna bedriver sitt arbete i skolans värld är det av intresse att undersöka intervjupersonernas upplevelser av att vara socionom i samverkan med övriga professioner på skolorna. Som nämnt i tidigare forskning kan socionomerna anses befinna sig på pedagogernas arena (D-Wester, 2005). Men hur upplever egentligen intervjupersonerna sin position som socionom i samverkan med övriga professioner på skolan? Med övriga professioner menas pedagoger, rektorer, specialpedagoger, skolsköterskor etc., där samtliga professioner blivit nämnda flertalet gånger av intervjupersonerna.

Att som skolkurator inneha rollen som socionom på skolan handlar om att besitta annan yrkeserfarenhet och kompetens än till exempel pedagogerna. Kopplat till professionsteori finns en konsekvens inom arbetsplatsanpassning där kunskapsöverföring kan ske mellan de olika professionerna på skolan. Till exempel, om en pedagog tar på sig arbetsuppgifter som egentligen tillhör skolkuratorns arbetsområde sker viss arbetsplatsanpassning. Att det finns flertalet professioner som arbetar på en skola kan även leda till rollkonflikter professionerna emellan. Skolans mål om goda studieresultat och hög närvaro är något pedagogerna strävar efter medan elevhälsan där skolkuratorn inkluderas kan arbeta mot mål som skiljer sig från pedagogernas (Culbreth, Scarborough, Banks-Johnson & Solomon, 2005). På frågan om hur intervjupersonerna upplever sin position som socionom på skolan uttryckte dock samtliga av intervjupersonerna positiva upplevelser. Nedan presenteras två citat som beskriver detta:

“Generellt har vi högt mandat, de är betrodda, lyssnade till, har en självklar roll i elevernas mående, högt förtroende. Socionomen har en väldigt stabil status.” (Malin).

“Jag tycker att det känns som att resten av personalen vänder sig till mig, utifrån de kunskaper och erfarenheter jag besitter. Och att jag blir respekterad för det. Det är som ingen hierarki så utan jag tycker att jag har ett gott samarbete med de övriga professionerna.” (Karin).

Citaten ovan beskriver upplevelser av att vara respekterad och att ha högt förtroende från övriga professioner. Den hierarki som enligt tidigare forskning kan uppstå inom skolans värld ter sig utifrån intervjupersonernas egna upplevelser inte förekomma i någon vidare utsträckning (Ekstrand, 2001). En av intervjupersonerna upplever dock att vägen mot detta

förtroende från andra professioner kan kräva lite arbete och att det underlättar att skapa goda relationer till de andra professionerna. Detta beskrivs utav citatet nedan:

“Första gången man möts kanske dem är lite reserverad och kan ha åsikten om att ‘jaha, de gör ingenting.’ Men har man lyckats få en relation till personen vilket jag lägger ganska mycket krut på [...] så märker man att dem ändå kommer tillbaka sen och frågar om tips och råd och så. Så allmänt kan jag säga att det känns ganska bra, faktiskt.” (Helena).

I citatet ovan framställs vikten av goda relationer mellan professionerna. Kopplat till KASAM leder kommunikation och sociala relationer till större begriplighet för professionen, en av de tre viktiga komponenter för professionens känsla av sammanhang på arbetet (Antonovsky, 2005). Att skolkuratorer besitter annan kompetens och yrkeserfarenhet än till exempel pedagogerna behöver inte nödvändigtvis bero på att professionerna har olika yrkesroller. Vid flertalet intervjuer framkom synpunkten om att skillnaden mellan professionerna inte har särskilt mycket med respektive utbildning eller kompetens att göra, utan att det snarare handlar om hur vi är som individer. Mycket utav samarbetet bygger på relationer mellan skolkurator och övriga professioner. En av intervjupersonerna nämner att det ofta blir en triad när de ska lösa något runt en elev, att det krävs att flera professioner samarbetar för att lösa det på bästa sätt för eleven. Majoriteten av intervjupersonerna trycker på hur viktigt det är att ha en relation till sina kollegor och att det är av vikt att bygga upp relationer så att samarbetet blir så bra som möjligt. Kopplat till krav-kontroll-stöd modellen blir det sociala stödet en viktig del i hur professionen upplever sin tid på arbetsplatsen (Karasek & Theorell, 1990; Theorell, 2012). Här nedan följer två citat som påvisar detta:

“Det är väldigt olika utifrån vilka personer vi är, det kan vara så att med en skolsköterska som man samarbetar jättemycket med medan en jag knappt har sett.” (Amanda).

“Jo det beror på, det är från person till person. Vissa är ju väldigt svår att få med på tåget liksom, så där behövs det ganska mycket försnack och nästan att man måste göra deals med dem.” (Helena).

Hur samarbetet med rektorn ser ut är jätteviktigt på en skola. Rektorn besitter en roll som beslutsfattare på skolan och i en större organisation som en skola är det av vikt att bygga upp

en ledarroll och även att stärka relationerna mellan professionerna på skolan. Skolan är även en social organisation som bygger på relationer och tillit (Odegard-Koester & Watkins, 2016). Att samtliga inom skolan arbetar för att få en ökad kvalitet på relationerna och att tilliten ska bli bättre ses bara som positivt för organisationen. Att upprätthålla relationer bidrar även till en effektiv arbetsmiljö. Att rektorn tilldelar arbetsuppgifter till skolkuratoren kan kopplas ihop med arbetstillfredsställelsen för skolkuratoren, ett gott samarbete kan i sin tur påverka det faktiska arbetet med eleverna på skolan. Om ett gott samarbete existerar så finns det potential till att arbetet blir så effektivt och bra som möjligt (Clemens, Milsom & Cashwell, 2009). Detta kan även kopplas till krav-kontroll-stöd modellen som delvis handlar om medbestämmande och om att vara inkluderad vid beslutsfattande (Karasek & Theorell, 1990; Theorell, 2012). Detta kan påvisas genom följande citat:

“Rektorns roll är jätte jätte jätte jätteviktig. Har man ett team med en duktig rektor så märks det väldigt väldigt mycket och har man inte det så märks det ännu mer.” (Malin).

“Ja enormt viktigt, för det är dem som sätter agendan. Vad har dem för förväntningar, vad blir mitt uppdrag utifrån deras förväntningar. De har ju en stor del i hur jag trivs.” (Karin).

Underliggande meningar i intervjupersonernas upplevelser av sin position som socionom i samverkan med övriga professioner kan kopplas till att intervjupersonerna berättar om hur samarbetet fungerar. Ett uttalat svar är att en majoritet av intervjupersonerna upplever att samarbetet till pedagoger, rektorer och övriga professioner på skolorna fungerar mycket bra. Dock fanns det ett flertal intervjupersoner som ingav känslan av att brister finns i den större organisationen. Att även om det nära samarbetet till exempel skolans rektor fungerar utmärkt kan det finnas faktorer i organisationen som försvårar arbetet för skolkuratorerna. Vidare förekom upplevelser om att pedagoger överlämnar uppgifter till skolkuratoren så fort det *“börjar brännas lite”*. Kanske är en elev i behov av att prata ut med en vuxen och där ges uppfattningen av att intervjupersonerna anser att läraren kan fungera minst lika bra som stöd för sin elev i det läget. En annan underliggande mening som uppfattas är att en del av intervjupersonerna kan uppleva det som en utmaning att få med övriga professioner *“på tåget”*. Detta uppfattas som att det krävs en del förhandling för att till exempel pedagogerna ska bli införstådda med vilka insatser som kan vara bäst för eleverna. Kopplat till detta uttryckte sig även en intervjuperson om att det ibland kan upplevas som att *“mycket arbete*

sker i motvind”. Detta kan tolkas som att det är svårare att arbeta om stödet från övriga professioner inte finns där, att hela tiden kämpa emot något.

5.5 Skolkuratorns psykosociala arbete med barn och unga

Kopplat till studiens syfte om att undersöka skolkuratorernas upplevelser av arbetsituationen avser även studien att undersöka i vilken utsträckning skolkuratoren upplever att de kan bedriva psykosocialt arbete med barn och unga. Enligt tidigare forskning finns ett mål att varje skolkurator bör ha ansvar för cirka 300 elever var. En genomförd undersökning visade dock att cirka 60 procent av de medverkande skolkuratorerna i undersökningen ansvarar för över 500 elever var. Detta bidrar till ökad arbetsbelastning och att skolkuratorer upplever det som problematiskt att räkna till (Skolvärlden, 2016). På frågan om hur många elever intervjupersonerna ansvarar för varierade svaren mellan cirka 350 elever till cirka 900 elever. Resultatet visar att samtliga skolkuratorer som medverkar i denna studie ansvarar för betydligt fler elever än vad målet om 300 elever per skolkurator är (Akademikerförbundet, 2016). Detta kan kopplas till krav-kontroll-stöd modellen då arbetsbelastning ska vara hanterbar för att professionen ska uppleva kontroll. Ett högt elevantal per skolkurator ökar risken för hög arbetsbelastning.

Den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga vilket framgår utav såväl tidigare forskning som intervjuerna med skolkuratorerna. Socialstyrelsen (2017) menar att psykosociala problem och psykisk ohälsa är något som ökat med 100 procent under de senaste tio åren. I Sverige handlar det om att totalt 190 000 barn och unga lider av någon form av psykisk ohälsa. Samtliga intervjupersoner bekräftar forskningens framställning av den ökade psykiska ohälsan och att psykisk ohälsa är en vanlig anledning till att barn och unga söker sig till skolkuratoren. På frågan om vilka anledningar som barn och unga söker stöd till skolkuratoren svarade två intervjupersoner följande:

“Jag skulle nog vilja säga, och det är jättetråkigt att svara på den frågan, men det är den psykiska ohälsan. Att man...man mår inte bra helt enkelt. I den psykiska ohälsan så följer också mycket det här med frågor om droger, om ätproblematik, ätstörningar av de olika varianter.” (Daniella).

“Så ska man sammanfatta det till något svar så är det ju att alla som kommer har ju någon typ eller grad av psykisk ohälsa, men det begreppet är ju också enormt.” (Amanda).

Citaten ovan betonar att psykisk ohälsa är en vanlig anledning till att barn och unga söker stöd hos skolkuratorerna. Att som skolkurator stödja elever med psykisk ohälsa innebär att höga krav kan ställas på skolkuratorerna i relation till deras kompetens om psykosocialt arbete. Kopplat till krav-kontroll-stöd modellen kan den ökade psykiska ohälsan samt att fler elever är i behov av stöd bidra till större krav och ökad stress för skolkuratorerna, som i sin tur leder till att alla barn och unga inte hinner få rätt stöd för sin psykiska ohälsa. Som citatet ovan antyder är psykisk ohälsa ett enormt begrepp som kan uppstå på grund av flera olika anledningar. Tidigare forskning lyfter bland annat missbruk, ätstörningar, läs- och skrivsvårigheter, mobbning och ekonomi som anledningar till att barn och unga är i behov av kuratorsstöd (D-Wester, 2005). De svar som kom fram under intervjuerna kopplat till psykisk ohälsa och anledningar till att söka kuratorsstöd var bland annat; stress, skolrelaterad ångest, depression, ätstörningar, självskadebeteende, familjerelaterade problem, ekonomi, frågor om asylprocess och flykt, våldtäkter, suicidtankar, missbruk, utanförskap etc.

På frågan hur skolkuratorerna upplever att deras arbete stödjer barn och unga svarade majoriteten att de upplever det som viktigt att eleverna har tillgång till skolkurator på skolan. Ett citat som påvisar detta är:

“Vansinnigt viktigt. Och att kunna ha en möjlighet att få träffa en människa som inte man har en relation till och som man inte behöver se till vardags, utan en person som har väldigt väldigt erfarenhet.” (Malin).

Citatet påvisar vikten av att det finns tillgång till kuratorer på skolan, att det finns en vuxen person som har kunskap om hela elevens vardag och som finns tillgänglig att ta kontakt med. På frågan om intervjupersonerna upplever att de hinner stödja eleverna var svaret från samtliga att de hinner stödja, men att de önskar att det fanns mer tid och fler resurser att lägga på det psykosociala arbetet med eleverna. Mer tid och resurser skulle även ge skolkuratorerna möjlighet att ägna mer tid åt det förebyggande arbetet ute i klasserna, något som samtliga intervjupersoner berättar att de önskar mer av.

Underliggande meningar i intervjupersonernas upplevelser av att bedriva psykosocialt arbete inkluderar hur skolkuratorer upplever att de hinner stödja. Utav intervjupersonernas berättelser om att många externa organisationer är fullbokade skapas förståelse för hur viktigt

det faktiskt är att det finns skolkuratorer tillgängliga på skolorna. Om de externa organisationerna inte kan ta emot fler barn och unga behöver fler söka sig till skolkuratoren på skolan för stöd, därav vikten av att skolkuratorerna finns tillgängliga. Till detta tillkommer den tidsbrist som intervjupersonerna upplever. En av intervjupersonerna upplever att det "*känns sopigt*" mot eleverna att inte hinna genomföra betydelsefullt arbete med eleverna på grund av tidsbrist. Ett annat uttryck som en intervjuperson använder vid frågan om de hinner stödja eleverna är att en skolkurator inte ska vara elevens "*motor*". En av tolkning av detta skulle kunna innebära att skolkuratoren ska hjälpa eleven att finna sin egen motor och hjälpa eleverna till självhjälp.

5.6 Resultatdiskussion

Sammanfattningsvis går det att se att tidigare forskning och det empiriska materialet stämmer överens mer eller mindre. De liknande fynd som kommit fram är hur arbetssituationen ser ut, stressen som förekommer och hur det är att arbeta psykosocialt med barn och unga. Kopplat till arbetssituation där tidigare forskning informerat om att det är mycket att göra som skolkurator, att det inte bara handlar om att föra samtal utan att det innebär ett mer omfattande uppdrag. Skolkuratorer arbetar på individ-, grupp- och organisationsnivå vilket stämmer överens med det empiriska materialet som också konfirmerar detta (D-Wester, 2005). Även att det finns en hel del förebyggande arbete som intervjupersonerna vill arbeta med. Men i och med att det finns många olika uppdrag att utföra blir det hög arbetsbelastning, något som framkommer i såväl det empiriska materialet som tidigare forskning. Tidigare forskning menar att detta bidrar till en stress bland skolkuratorerna, något som även bekräftas av intervjupersonerna. Ur det empiriska materialet framkommer det även att arbetet som skolkurator innebär en stressig arbetssituation och arbetsrelaterad stress. Den höga arbetsbelastningen kommer bland annat utav att varje skolkurator ansvarar över ett högt elevantal. Samtliga intervjupersoner har haft ett elevantal som varit högre än vad målet om 300 elever per skolkurator är (Skolvärlden, 2016). Kopplat till barn och unga som söker stöd hos skolkuratoren har den psykiska ohälsan varit den största anledningen till att eleverna söker stöd hos skolkuratoren, något som stämmer överens med den tidigare forskningen. I tidigare forskning presenteras att fler och fler barn och unga som lider av psykisk ohälsa, vilket även det empiriska materialet bekräftar (Ekstrand, 2001; Karlsson, 2013).

Det som presenterats ovan är fynd som är liknande med den tidigare forskning som presenterats men det har även framkommit fynd i det empiriska materialet som inte helt och

hållet stämmer överens med tidigare forskning. Kopplat till frågeställningen om hur intervjupersonerna upplever sin position som socionom i samverkan med övriga professioner ställdes frågor om intervjupersonernas egna upplevelser av sin position och om samarbete. Tidigare forskning lyfter att yrkesrollen som socionom på skolan innebär att befinna sig på pedagogernas arena och att besitta annan yrkeserfarenhet och kompetens än till exempel pedagogerna. Även att målen som strävas efter kan skilja sig mellan till exempel skolkurator och pedagoger vilket i sin tur kan leda till rollkonflikter (Culbreth, Scarborough, Banks-Johnson & Solomon, 2005). Resultatet visar dock att samtliga intervjupersoner har positiva upplevelser av hur de bemöts av andra professioner på skolan, något som skiljer sig från tidigare forskning. Intervjupersonerna har varit tydliga med att de anser att det inte uppstår några vidare rollkonflikter mellan diverse professioner, åtminstone inte några konflikter som kommer utav olika utbildningar och olika kompetens. Snarare har samtliga varit märkbart tydliga med att samarbetsförmågan mellan diverse professioner varierar från person till person, att det har att göra med hur de är som individer och inte om de har till exempel en socionomutbildning eller lärarutbildning. Ett par av intervjupersonerna lyfter dock upplevelser av att pedagogerna kan vara reserverade till en början gentemot socionomens roll och att pedagogerna ibland kan vara svåra att *“få med på tåget”*. De intervjupersoner som lyfter detta återkommer trots allt till att samarbetet fungerar bra när professionerna har möjlighet att bygga på relationerna, något som fortsatt visar på att intervjupersonerna har skilda upplevelser gentemot vad tidigare forskning menar. Även hierarkier lyfts fram av både tidigare forskning och professionsteorin, något som utifrån resultatet inte verkar vara ett problem för de skolkuratorer vi intervjuat. Samtliga intervjupersoner upplever inga direkta hierarkier bland professionerna på skolan. Återigen upplever samtliga intervjupersoner att professionerna på skolan inte gör någon skillnad på vilken utbildning respektive profession har utan att deras samverkan fungerar antingen bättre eller sämre på grund av hur de är som individer.

Vad skulle kunna förklara att intervjupersonerna har upplevelser kopplat till samverkan som skiljer sig från vad tidigare forskning menar? En anledning som skulle kunna förklara att intervjupersonerna upplever en skillnad är rektorns delaktighet och engagemang på skolan. Majoriteten av intervjupersonerna berättar nämligen om hur professionella rektorerna är och att deras roll är oerhört viktig på skolan samt att det märks i arbetsgrupperna om skolan har en duktig rektor. Precis som intervjupersonerna lyfter tidigare forskning vikten av rektorernas roll på skolan kopplat till att skapa goda relationer vilket i sin tur skapar god samverkan

(Odegard-Koester & Watkins, 2016). En annan anledning till att intervjupersonernas upplevelser skiljer sig från tidigare forskning kan helt enkelt vara att organisationer idag lägger stor vikt vid att skapa goda relationer bland professionerna. Något som bör tas i beaktning är att den litteratur som ingår i tidigare forskning på ämnet kan ha skrivits under en tid eller under förhållanden där arbetsmiljön och relationerna professioner emellan inte var av lika hög prioritet som det är idag. Resultatet gällande skolkuratoren i samverkan visar på att skolkuratorerna arbetar på skolor där rektorer och övriga professioner tar ansvar för god samverkan och goda relationer.

Ett fynd som den tidigare forskningen inte presenterade i någon vidare utsträckning men som kommit fram desto mer i intervjupersonernas egna berättelser, är intervjupersonernas egna upplevelser av den egna professionen. Samtliga intervjupersoner har uttryckt sig oerhört positivt om skolkuratorsyrket. De uttrycker sig även om att arbetet som skolkurator är det bästa arbetet som finns och att det är ett arbete som är tacksamt och uppskattat av eleverna. En intervjuperson berättar att det bästa med att arbeta som skolkurator är *“att se dem växa och se dem blomma”*. Detta visar på hur betydelsefullt skolkuratorns profession är för både skolkuratorerna och eleverna. Att skolkuratorerna få se eleverna växa upp och blir egna individer samt att eleverna får rätt stöd av en profession som brinner för att stödja. Något som skulle kunna förklara att intervjupersonernas positiva upplevelser inte framställs i den tidigare forskning som berör skolkuratorernas arbetssituation är vad forskningen väljer att framhålla. Tidigare forskning som presenterar forskning av arbetssituation, arbetsrelaterad stress, hög arbetsbelastning, få resurser etc. ger intrycket av att inte lägga något vidare fokus på positiva upplevelser av skolkuratorns profession. Utav de intervjuer som genomförts med skolkuratorerna har de positiva upplevelserna givits desto mer utrymme i jämförelse med vad tidigare forskning presenterar.

Sammanfattningsvis går det i denna studie att diskutera arbetssituation, stress samt psykosocialt arbete med barn och unga som överensstämmer med tidigare forskning på ämnet. Vidare går det även att diskutera upplevelser av positioner, hierarkier samt samverkan som inte överensstämmer helt och hållet med tidigare forskning. I resultatdiskussionen lyftes även det faktum att positiva upplevelser av skolkuratorns profession inte förekommer i någon vidare utsträckning i tidigare forskning. Kopplat till de använda teorierna kan framförallt KASAM och krav-kontroll-stöd modellen anses relevant i syfte att skolkuratorerna ska kunna hantera en arbetssituation som inkluderar stress. En slutsats som kan dras utav studiens

resultat är att mer tid, fler resurser och god samverkan skulle ge professionen bättre förutsättningar att utföra sitt viktiga arbete, att stödja barn och unga i sin psykiska ohälsa. Skolkuratorns arbetssituation och roll kan beskrivas som att vara "spindeln i nätet".

6. Avslutande diskussion

Syftet med denna studie är att undersöka hur skolkuratorer upplever sin arbetssituation och position samt undersöka skolkuratorernas förutsättningar att bedriva psykosocialt arbete med barn och unga. Under studiens gång har en positiv faktor varit det intresse som skolkuratorerna visat för vår studie och att de vid intervjutillfällena kunnat framföra intressant och relevant information till vår studie. En annan positiv faktor är att den valda metoden samt det hermeneutiska perspektivet har varit funktionellt under hela studien. En mindre positiv faktor skulle kunna anses vara antalet intervjupersoner. Vi tar dock tidsbegränsningen i beaktning och är medvetna om att det antal intervjupersoner som deltar i vår studie kan anses rimligt i proportion till att uppsatsen skrivs under en tio veckors period. En annan mindre positiv faktor är utformningen av intervjumanualen. Dock kan vi med kritisk reflektion anse att intervjumanualen hade kunnat revideras ytterligare för att få ännu mer anpassade frågor. Om vi hade gjort om studien hade vi reviderat detaljer i intervjumanualen.

6.1 Relevans för socialt arbete

Denna studie är av relevans för socialt arbete då det empiriska materialet ger skäl till att förbättra och utveckla skolkuratorernas arbetsvillkor. Kopplat till den ökade psykiska ohälsan som drabbar allt fler barn och unga kan skolkuratoren bli en tidig och i vissa fall livsavgörande kontakt för målgruppen. Inte bara barn och unga kan dra nytta utav skolkuratorernas befintlighet utan skolkuratorernas arbete på skolorna bidrar även till att de externa kontakterna avlastas. Att ge skolkuratoren goda förutsättningar att bedriva sitt psykosociala arbete på skolorna kan barn och unga med psykisk ohälsa och övrig problematik upptäckas i ett tidigare skede. Detta leder i sin tur till att rätt insatser etableras innan mer omfattande och kostsamma insatser blir nödvändiga. Genomförandet av denna studie har bidragit till empiri som grundar sig på skolkuratorernas egna kontext och upplevelser av arbetssituationen.

6.2 Metoddiskussion

För denna studie valdes en kvalitativ metod med kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Valet av kvalitativa intervjuer var lämpligt som metodval kopplat till det hermeneutiska

perspektiv som ska framställa intervjupersonernas egna tolkningar och upplevelser. De kvalitativa intervjuerna kunde således bidra till att låta intervjupersonerna berätta öppet under intervjuerna och på så sätt lyfta deras egen kontext av arbetssituationen. Metodproblem vid kvalitativ metod kan bland annat kopplas till det begränsade urval som finns i studien. Studiens innehåll baseras således endast på de intervjupersoner som deltar i studien och på deras svar. Detta ger vidare en begränsad mängd material och det kan finnas en risk att det empiriska materialet inte bidrar till en komplett bild av forskningsområdet. Reflektion har även förts gällande om en kvantitativ metod hade kunnat bidra till en mer omfattande bild utav intervjupersonernas upplevelser av arbetssituationen. Å andra sidan hade en kvantitativ metod med kvantitativa enkäter inte gett oss skolkuratorernas egna upplevelser i samma utsträckning som de kvalitativa intervjuerna gav oss. Vidare upplever vi att innehållsanalys var en väl passande analysmetod för denna studie. Innehållsanalysen bidrog till att vi till resultatet kunde lyfta fram det manifesta och latent innehåll ur empirin. Dock fanns brister i vår förmåga att genom innehållsanalys lyfta empirins latent innehåll vilket vi är väl medvetna om. Överlag bidrog innehållsanalysen till att lyfta alltifrån skolkuratorernas egna uppfattningar, personliga upplevelser, underliggande meningar etc. vilket skapar en nyanserad bild utav skolkuratorernas arbetssituation. Kopplat till den hermeneutiska cirkeln anser vi har kommit en bit på vägen att skapa oss en helhetsbild utav skolkuratorernas arbetssituation genom att se till de olika delarna/frågeställningar.

6.3 Förslag till vidare forskning

Vår studie kan bidra med empiri som framställer skolkuratorernas egna upplevelser av arbetssituationen, sin position som socionom i skolan i samverkan med övriga professioner samt upplevelser av i vilken utsträckning skolkuratorerna kan bedriva psykosocialt arbete med barn och unga. Vidare forskning på ämnet om skolkuratorers arbetssituation hade kunnat vara att fortsätta studera hur arbetssituationen ser ut samt hur det i sin tur påverkar skolkuratorernas faktiska arbete med eleverna. Aspekter som tid, resurser, arbetsbelastning etc. skulle kunna utvärderas vidare i syfte att skapa en hanterbar arbetssituation för skolkuratorerna där tid finns till att utföra det arbete professionen är ämnade för; att arbeta hälsofrämjande, förebyggande och stödja elever och personal. Vidare är det även av intresse att undersöka varför arbetssituationerna ser ut som de gör. Har tids- och resursbristen, arbetsbelastningen och den arbetsrelaterade stressen organisatoriska förklaringar eller beror det på skolkuratorernas personliga egenskaper, till exempel att de brinner för sitt arbete och med stort engagemang tar sig an fler uppgifter än de hinner hantera? Ett ytterligare förslag på

vidare forskning hade kunnat vara att inkludera ett intersektionellt perspektiv, till exempel genom att inkludera skolkuratorernas kön, ålder, etnicitet etc. Vår studie inkluderar fem kvinnliga skolkuratorer. Hade resultatet sett annorlunda ut om det fanns både män och kvinnor bland studiedeltagarna? Kanske har män och kvinnor skilda upplevelser av arbetssituationen?

Referenser

- Abbott, A. (1988). *The System of Professions: An Essay on the Division of Expert Labor*. Chicago: Univ. of Chicago Press.
- Akademikerförbundet SSR. (2016). *Novusundersökning skolkuratorer*. Hämtad 2019-06-03 från https://akademssr.se/sites/default/files/files/novus_pdf_skolkuratorer_160104.pdf
- Akademikerförbundet. (2019). *Skolans psykosociala expert*. Hämtad 2019-04-04 från <https://akademssr.se/yrkesfragor/socionom/skolkurator>
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Blom, B. & Morén, S. (2015). *Teori för socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Clemens, E. V., Milsom, A. & Cashwell, C. S. (2009). Using Leader-Member Exchange Theory to Examine Principal–School Counselor Relationships, School Counselors' Roles, Job Satisfaction, and Turnover Intentions. *Journal of School Counseling*, 13(2), 75-85. doi: 10.1177/2156759X0901300203
- Creswell, J. W. (2014). *Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches*. London: SAGE.
- Culbreth, J. R., Scarborough, J. L., Banks-Johnson, A. & Solomon, S. (2005). Role stress among practicing school counselors. *Counselor Education and Supervision*, 45(1), 58-71. doi: 10.1002/j.1556-6978.2005.tb00130.x
- Daneback, K. & Månsson, S-A. (2008). Internetforskning. I A. Meeuwisse, A., Swärd, H., Lappalainen, R. E. & Jacobsson, K. (Red.), *Forskningsmetodik för socialvetare* (s. 154-169). Stockholm: Natur & Kultur Akademisk.
- DeKruyf, L., Auger, R. W. & Trice-Black, S. (2013). The Role of School Counselors in Meeting Students' Mental Health Needs: Examining Issues of Professional Identity. *Professional School Counseling*, 16(5), 271-282. doi:10.5330/PSC.n.2013-16.271
- D-Wester, Y. (2005). *Socionomen i skolan*. Stockholm: Gothia.
- Ekstrand, E. (2001). Skolkuratoren - en livlina för eleverna. *Socionomen*, Nr. 3, 25-29.
- Eriksson-Zetterquist, U. & Ahrne, G. (2015). Intervjuer. I A. Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Falls, L. & Nichter, M. (2007). The voices of high school counselors: Lived experience of job stress. *Journal of School Counseling*, 5(13), 1-32. Hämtad från <https://eric.ed.gov/?id=EJ901174>

- Isaksson, C. (2016). *Den kritiska gränsen. En professionsstudie om skolkuratorer*. (Doktorsavhandling). Umeå: Umeå Universitet. Hämtad från <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A917362&dswid=2866>
- Isaksson, C. & Larsson, A. (2012). Skolkuratorsyrkets framväxt och utveckling i Sverige. *Socionomen*, Nr. 6, 24-32.
- Johansson, A. & Öberg, P. (2008). Biografi- och livsberättelseforskning. I A. Meeuwisse, A. Swärd, H. Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (Red.), *Forskningsmetodik för socialvetare* (s. 73-88). Stockholm: Natur och Kultur.
- Karasek, R. & Theorell, T. (1990). *Healthy Work: Stress, productivity, and the reconstruction of working life*. Michigan: Basic Books.
- Karlsson, H. (2013). Skolkuratoren. *Socionomen*, Nr 2, 7-9.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Levin, C. (2008). Att undersöka »det sociala« - några ingångar. I A. Meeuwisse, A. Swärd, H. Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K (Red.), *Forskningsmetodik för socialvetare* (s. 32-40). Stockholm: Natur och Kultur.
- Malterud, K. (2014). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning: en introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Odegard-Koester, M. A. & Watkins, P. (2016). Collaborative Relationships between Principals and School Counselors: Facilitating a Model for Developing a Working Alliance. *Journal of School Counseling*, 14(9), 1-38. Hämtad från <https://eric.ed.gov/?id=EJ1119083>
- Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen - kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Stockholm: Liber AB.
- Perusse, R., Haas, E., Lally, I. & Mische, S. (2009). Preparing Future Principals to Work with School Counselors. *AASA Journal of Scholarship & Practice*, 5(4), 39-48. Hämtad från <http://www.aasa.org/jsp.aspx>
- Rayle, A. D. (2006). Do school counselors matter? Mattering as a moderator between job stress and job satisfaction. *Professional School Counseling*, 9(3), 206-215. Hämtad från <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2156759X0500900310>
- SFS 2010:800. *Skollag*.
- Skolvärlden. (2016). *Kris för landets skolkuratorer*. Hämtad 2019-04-02 från <https://skolvarlden.se/artiklar/kris-landets-skolkuratorer>
- Socialstyrelsen. (2017). *Kraftig ökning av psykisk ohälsa bland barn och unga vuxna*. Hämtad 2019-04-23 från

<https://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2017/kraftigokningavpsykiskohalsahosbarochungavuxna>

Svensson, P. & Ahrne, G. (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I A. Ahrne, G. & Svensson, P. (Red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Swick, D. & Powers, J. D. (2018). Increasing access to care by delivering mental health services in schools: the school-based support program. *School Community Journal*, 28(1), 129-144. Hämtad från <http://www.schoolcommunitynetwork.org/SCJ.aspx>

Theorell, T. (2012). *Psykosocial miljö och stress*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

White, S. W. & Kelly, F. D. (2010). The School Counselor's Role in School Dropout Prevention. *Journal of Counseling & Development*, 8(2), 227-235. Hämtad från <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=8b5a7500-f7ee-4172-9ca0-b0420c4ef716%40pdc-v-sessmgr02>

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Vi heter Nathalie Lundström och Emma Haunss och studerar termin 6 på socionomprogrammet vid Mittuniversitetet i Östersund. Vi kommer under våren 2019 skriva vår C-uppsats. Studiens övergripande syfte är att undersöka hur skolkuratorer upplever sin arbetssituation samt i vilken utsträckning de anser sig kunna hjälpa barn och unga genom sitt arbete.

Vår valda datainsamlingsmetod för studien är kvalitativa intervjuer som vi vill genomföra med skolkuratorer på gymnasieskolor och grundskolor. Intervjuerna planeras att genomföras under vecka 17 och 18 och de skolkuratorer som deltar i studien väljer själva tid och plats för genomförandet av intervjun utefter vad som passar. Tiden för intervjun beräknas till cirka en timme. Intervjun kommer att spelas in i syfte att underlätta för oss som uppsatsförfattare och för att ingen viktig information ska utelämnas. Inspelningen kommer endast att användas av oss och kommer raderas direkt efter transkribering.

Deltagandet i studien är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan. Intervjumaterialet kommer att behandlas konfidentiellt vilket innebär att materialet kommer oidentifieras så att du som enskild person inte kan identifieras. Intervjumaterialet kommer enbart vara tillgängligt för oss som genomför studien samt att materialet raderas efter att studien slutförts.

Med denna information tillfrågas du som skolkurator om deltagande i denna studie. Vänligen kontakta oss så snart som möjligt via mail eller telefon om du vill/kan delta, eller ej. Vi återkommer vid uteblivet svar.

Våra kontaktuppgifter:

Nathalie Lundström, socionomstudent	Emma Haunss, socionomstudent
Mail: nalu1600@student.miun.se	Mail: emha1605@student.miun.se
Telefon: 070-520 28 89	Telefon: 073-543 09 66

Vill du ta kontakt med vår handledare se nedanstående uppgifter:

Sofie Karlsson, Avdelningen för Socialt Arbete, Mittuniversitetet
Mail: sofie.karlsson@miun.se

Med vänliga hälsningar,
Nathalie Lundström och Emma Haunss

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Bilaga 2

Intervjumanual

Att informera om

1. Gå igenom informationsbrevet.
2. Intervjun kommer spelas in (raderas efter transkribering)
3. Ska vi börja intervjun?

Bakgrund

4. Kan du berätta om dig själv?
5. Vad har du för utbildning?
6. Vad har du för yrkeserfarenhet? Hur länge har du arbetat som skolkurator?
7. Vad hade du för förväntningar inför att börja arbeta som skolkurator?
8. Hur trivs du på ditt jobb? (chefer-kollegor-elever)
9. Vad är det bästa/sämsta med ditt jobb?

Frågeställning 1: Hur upplever skolkuratoren sin arbetsituation?

10. Kan du beskriva en vanlig arbetsdag som skolkurator?
11. Vad är ditt uppdrag som skolkurator?
12. Vad har du för möjligheter att utföra uppdraget?
13. Hur upplever du din arbetsituation?
14. Vad lägger du mest/minst tid på i ditt arbete som skolkurator?

Frågeställning 2: I vilken utsträckning upplever skolkuratoren arbetsrelaterad stress?

15. Kan du berätta om en situation då du upplevt arbetsrelaterad stress?
16. Vad var bidragande till stressen?
17. Vad hade kunnat underlätta i den situationen?
18. Hur upplever du din arbetsbelastning?
19. Upplever du att du tar med dig arbetet hem? Ge exempel.

Frågeställning 3: Hur upplever skolkuratoren sin position som socionom i samverkan med övriga professioner på skolan?

20. Beskriv din position som socionom på skolan.
21. Hur upplever du andra professioners uppfattning av din yrkesroll som socionom?
22. Beskriv hur samarbetet ser ut mellan dig och andra professioner på skolan.
23. Hur ser rektorns delaktighet ut i din arbetsbeskrivning?
24. Upplever du att du har möjlighet att följa arbetsbeskrivningen eller att övriga arbetsuppgifter som inte står med ofta tillkommer?

Frågeställning 4: I vilken utsträckning upplever skolkuratoren att de kan stödja barn och unga?

25. Hur många skolor/elever ansvarar du för?
26. Vilka "problem" är vanliga att eleverna söker stöd för?

27. Hur upplever du att ditt arbete som skolkurator stödjer eleverna?

28. I vilken utsträckning upplever du att du som skolkurator hinner stödja eleverna?

Efter intervjun

29. Tack för din medverkan!

30. Är det något du vill tillägga som vi inte har frågat om?

31. Är det okej att vi hör av oss via telefon om det skulle vara något vi har missat?